

MARGUERITE
YOURCENAR

DOĞU
ÖYKÜLERİ

TÜRKÇESİ HÜR YUMER

HEİ
KOP
TER

HELİKOPTER 5

Doğu Öyküleri / Marguerite Yourcenar

Özgün Adı
Nouvelles Orientales (Éditions Gallimard, 1938)

© 1938, 1963 Marguerite Yourcenar, © 2008, Éditions Gallimard
© 2009, Kitap Yayınevi Ltd.

Türkçesi
Hür Yümer © 1985
Hüceste Yümer ve Ruhdan Doujon © 2008
(Fransızca'dan çevrilen bu kitabın
ilk Türkçe baskısı 1985 yılında
Adam Yayıncılık tarafından yapılmıştır.)

Düzeltili
Yalçın Armağan, Emel Kurma, Gökhan Gençay

Kitap Tasarımı
Bülent Erkmen

Tasarım Danışmanlığı
BEK

Grafik Uygulama ve Baskı
MAS Matbaacılık A.Ş.
Kâğıt Hane Binası
Hamidiye Mahallesi, Soğuksu Caddesi No. 3
34408 Kâğıthane-İstanbul
Sertifika no: 12055
t: (0212) 294 10 00 f: (0212) 294 90 80
e: info@masmat.com.tr

1. Basım
Şubat 2009, İstanbul
2. Basım
Ağustos 2010, İstanbul

ISBN 978-605-5819-05-7

Yayın Yönetmeni
Levent Yılmaz

Helikopter
Kitap Yayınevi Ltd.
Kâğıt Hane Binası
Hamidiye Mahallesi, Soğuksu Caddesi No. 3/1-a
34408 Kâğıthane-İstanbul
Sertifika no: 1107-34-009175
t: (0212) 294 65 55 f: (0212) 294 65 56
e: kitap@kitapyayinevi.com
w: www.kitapyayinevi.com

Helikopter bir Kitap Yayınevi Ltd. kuruluşudur.

MARGUERITE YOURCENAR
DOĞU ÖYKÜLERİ

TÜRKÇESİ
HÜR YUMER

ÖYKÜ

HEİ
KOP
TER

İÇİNDEKİLER

Wang-Fo Nasıl Kurtuldu	11
Marko'nun Gülümseyişi	25
Ölü Kadının Sütü	35
Prens Genci'nin Son Aşkı	47
Nereus Kızları'nı Seven Adam	59
Kırlangıçlar Meryemi	69
Dul Afrodisya	81
Boynu Vurulan Kali	93
Marko Kraliyeviç'in Sonu	101
Cornelius Berg'in Hüznü	107
Yazarın Notu	111

Andrê L. Embiricos'a

WANG-FO NASIL KURTULDU

Yaşlı ressam Wang-Fo'yla çırağı Ling, Han Krallığı'nın yollarında ilerliyorlardı.

Yavaş yol alıyorlardı, çünkü Wang-Fo geceleri gezegenleri, gündüzleriye kızböceklerini seyretmek için duraklıyordu. Yükleri hafifti; çünkü Wang-Fo eşyaların kendilerini değil, imgelerini severdi ve dünyada fırçaların, çini mürekkeplerinin, lake boya kutularının dışında hiçbir şeyin sahip lenilecek kadar değerli olmadığını söylerdi. Yoksuldular, çünkü Wang-Fo resimlerini bir tas arpa çorbasıyla takas eder, gümüş paraları küçümserdi. Sırtındaki çizim dolu torbanın ağırlığı altında ezilen çırağı Ling, gökkubbeyi taşırmışçasına saygıdan iki büklüm olurdu; çünkü Ling'e bakılırsa bu torba, karlı dağlar, baharda ırmaklar ve yaz mehtabının yüzüyle doluydu.

Ling, şafak vaktini kollayıp günbatımını yakalayan bu adamla yollara düşmeye gelmemişti dünyaya. Babası sarraftı; anası bir yeşim taşı tüccarının tek kızıydı. Dedesi erkek evlat sahibi olamayınca, beddua ederek bütün malını mülkünü anasına bırakmıştı. Ling, zenginliğin rastlantılara fırsat vermediği bir evde yetişmişti. Bu pamuk kozasındaki hayat çekingen yapmıştı onu: Böceklerden, gök gürültüsünden, ölülerin yüzlerinden korkardı. On beş yaşını doldurunca babası bir eş buldu Ling'e, en güzel kızı aldı ona. Oğluna bu mutluluğu sağladığı için gecelerin sadece uyumaya yaradığı yaşa gelmiş olduğunu unutup, teselli buluyordu. Ling'in karısı, bir saz kadar narin, süt kadar çocuksu, göz-

yaşı kadar tuzlu, ıslak bir öpücük kadar tatlıydı. Düğünden sonra, Ling'in ailesi oğullarına gösterdikleri inceliği ölüme kadar vardırılmışlardı. Ling, kızıla boyalı evinde, hiç durmadan gülen karısı ve her bahar pembe çiçekler açan erik ağacıyla baş başa kalmıştı. Ling pırıl pırıl yürekli bu kadını hiç kararmayacak bir ayna gibi, koruyucu bir tılsım gibi sevdi. Zamanın âdetlerine uyup akşamları çayevlerine gidiyor, akrobat ve dansözlere elinden geldiğince yardım ediyordu.

Bir gece meyhanelerden birinde Wang-Fo'yla aynı masayı paylaştılar. İhtiyar Wang-Fo, bir sarhoşun resmini yapabilmek için epeyce içmiş, eliyle içki fincanının arasındaki uzaklığı ölçmeye çalıştığından olacak, başı yana kaykılmıştı. Pirinç rakısı, bu ağırbaşlı, somurtkan zanaatkârın dilini çözerdi. O gece Wang, sessizlik bir duvar, kelimelerse duvarın çıplaklığını örtmek için seçilen renklerle karşılaşmışçasına konuşuyordu. Onun sayesinde Ling, sıcak içkilerin dumanıyla tütsülen ayyaşların yüz güzelliğini, ateşin koca diliyle birbir türlü yaladığı etlerin parlak kızılığını, örtülerin üzerine solgun taçyaprakları gibi serpilmiş şarap lekelerinin benzersiz pembeliğini gördü. Pencere ansızın kuvvetli bir rüzgârla açılmış, içeri yağmur girmeye başlamıştı. Wang-Fo, Ling'e şimşegın parlak harelerini göstermek için eğilmiş ve Ling harelerin göz kamaştırıcı güzelliğini görerek fırtınadan korkmaz olmuştu.

Sonra Ling, ihtiyar ressamın hesabını ödedi. Wang-Fo evsiz barksız ve parasız olduğundan barınacağı bir yer gösterdi. Birlikte yürüdüler, Ling'in elinde bir fener vardı. Işığı, su birikintilerine beklenmedik alevler yansıtıyordu. O gece Ling, evinin duvarlarının sandığı gibi kırmızı olmadığını, gerçekte, çürümeye yüz tutmuş portakal renginde olduğunu fark etti. Avluda o zamana kadar kimsenin dikkatini çekmemiş olan bir çalı bulunduğunu gördü ve bunu saçlarını kurutan genç bir kadına benzetti. Geçitte, duvarın çatlağındaki bir karıncanın ürkek yürüyüşünü seyretti ve bu hayvancıklara duyduğu tiksintinin ansızın silindiğini hissetti. O zaman Ling, Wang-Fo'nun kendisine yepyeni bir al-

gıyla yeni bir ruh armağan ettiğini anlayarak, ihtiyara, anne-siyle babasının öldükleri odayı açtı.

Wang-Fo yıllardır söğüt ağacı altında lavta çalan bir masal prensesinin portresini yapmayı düşler dururdu. Ama kendisine modellik yapacak ölçüde gerçekdışı bir kadın bulamamıştı. Ling kadın olmadığına göre ona modellik yapabiliirdi. Sonra Wang-Fo, yüce bir servinin altında ok atan genç bir prensin portresinden söz açacak oldu. Ama şimdilerde, kendisine modellik yapacak ölçüde bir delikanlı ne gezerdi! Onun için Ling, karısına bahçedeki erik ağacının altında modellik yaptırdı. Sonra, Wang-Fo onu melek kılığında, günbatımının bulutları arasında çizdi. Genç kadın ağladı, çünkü ölüm demekti bu. Ling'in Wang-Fo'nun yaptığı portreleri ona yeğlediğini gördükçe, genç kadının yüzü yaz yağmurlarına ve sıcak rüzgârlara hedef olan çiçekler gibi gündün güne soluyordu. Bir sabah onu bahçedeki erik ağacının dallarına asılı buldular; boynunu sıkan başörtüsünün uçları saçlarına dolanmış salınıyordu. Geçmiş zamanların şairlerince yüceltilen güzeller kadar saftı. Wang-Fo son bir kez resmini yaptı, çünkü ölü yüzlerdeki bu yeşil rengi severdi. Çırağı Ling renkleri karıştırdı. Üstün çaba ve titizlik gerektiren bu iş ona gözyaşı dökmeyi unutturmuştu.

Ling, ustasına Batı'dan gelen lal rengi mürekkeplerden alabilmek için, sırasıyla, kölelerini, yeşim taşlarını ve havuzundaki balıkları elden çıkardı. Geride satılacak bir şey kalmayınca çekip gittiler. Ling geçmişinin kapısını örttü. Wang-Fo, yüzlerin kendisine çirkinlik ya da güzelliğe dair hiçbir sır vermediği bu şehirden usanmıştı. Ustayla çirak birlikte Han Krallığı'nın yolunu tuttular.

Ünleri köyden köye yayılıyordu. Kale kapılarından, alacakaranlıkta önü ziyaretçilerle dolup taşan tapınak girişlerine kadar her yerde, herkes onları tanıyordu. Wang-Fo'nun son bir fırça darbesiyle resimlerine can verdiği söyleniyordu. Çiftçiler bir çoban köpeği resmi yapması için ayaklarına kapanıyor, senyörler asker resimleri istiyorlardı. Rahipler ona bir bilgeymişçesine saygı gösteriyor, halk

ondan bir büyücüymüşçesine korkuyordu. Wang-Fo çevresindeki yüzlerde, saygınlık, korku, yüceltme ifadelerini inceleme fırsatını buluyor, kendisi hakkındaki bu görüş ayrılıklarından hoşlanıyordu.

Ling, yiyecek içecek dileniyor, ustasının uykusuna dikkat etmesini sağlıyor, dalıp gittiği vakitleri fırsat bilip ayaklarını ovuyordu. Gün doğarken ihtiyar uyanmadan kalkıp, sazlıkların arasına saklanmış utangaç manzaralar bulmaya gidiyordu. Akşamları, ustası yapmak istediği resmi beceremeyip de fırçalarını usançla yere attığında eğilip bir bir topluyordu. Wang hüzünlenip ilerleyen yaşından söz açtığı anda, o gülümseyerek ihtiyar bir meşenin kunt gövdesini gösteriyordu. Neşelenip şakalar yapmaya kalkışınca, önünde saygıyla eğilerek dinler görünüyordu.

Bir gün günbatımında, imparatorluk merkezinin varoşlarına vardılar. Ling, Wang-Fo'ya geceyi geçirebileceği bir yer aradı. İhtiyar lime lime olmuş çullara sarılıp sarmalandı. Ling onu ısıtabilmek için yanına yatıp göğsüne sokuldu, çünkü baharlar henüz açmıştı ve toprak hâlâ buz gibiydi. Şafak sökerken hanın geçitleri sert adımlarla yankılanmaya başladı. Hancının korkuyla fısıldadığı, sonra da anlaşılmayan bir dilde, birilerinin bağıra çağıra emirler yağdırdığı duyuldu. Ling, akşam, ustasının yemeği için pirinç rakısı çaldığını hatırlayarak irkildi. Kendisini tutuklamaya geldiklerinden emin olduğu için, bundan sonraki ırmağın geçit yerinde Wang-Fo'ya kimin yardım edeceğini düşündü kara kara.

Askerler ellerinde fenerlerle girdiler içeri. Fenerlerin telli kâğıtlarından alevler yansıyor, askerlerin bakır miğferlerinin üzerine kırmızılı mavili ışık lekeleri vuruyordu. Yaylarının ipi omuzlarında titreşiyor ve içlerinden en yırtıcı olanları sebepsiz yere çığlıklar atıyordu. Elleriyle Wang-Fo'nun boynuna çullandılar. Wang, kol yenlerinin üzerlerindeki giysilerin rengine uymadığını görmezlikten gelememi.

Wang, çırağının koluna abanarak dolambaçlı yollarda tökezleye tökezleye askerleri takip etti. Gelip geçenler halka halka toplanıyor, hiç kuşkusuz kafaları uçurulmaya gö-

türülen bu iki suçluya bakarak kıs kıs gülüyorlardı. Askerler Wang'ın sorduğu sorulara sadece acımasızca sırtarak karşılık veriyorlardı. Sımsıkı kenetlenmiş elleri acıyor, Ling umutsuzlukla gülümseyerek ustasına bakıyordu: Bu gülümseme, daha yumuşak, daha tatlı bir ağlama biçimiydi Ling'e göre.

Eflâtun duvarların gün ortasında, günbatımında bir saçak gibi yükseldiği imparatorluk sarayının kapısına vardılar. Askerler, Wang-Fo'yu kare ve çember biçiminde sayısız odadan geçirdiler. Odaların biçimleri, dişi ve erkeği, uzun ömrü, dört yönü ve iktidarın ayrıcahklarını simgeliyordu. Kapılar müzikal bir ses çıkararak kendi eksenleri etrafında dönüyorlardı. Öyle ayarlanmışlardı ki, insan, sarayı doğudan batıya doğru katederken bir gamın üzerinde yürür gibi oluyordu. Her şey, insanüstü bir güç ve incelik fikriyle uyum sağlamak için ayarlanmıştı sanki. İnsan burada, en basit buyrukların bile ataların bilgeliği gibi kesin, korkunç ve acımasız olduğunu sezinliyordu. Sonunda hava azaldı, işkence altındaki bir insanın bile bağırmaya cesaret edemeyeceği bir sessizlik sardı çevreyi. Bir hadım halayık, kumaş perdeyi kaldırdı. Askerler kadınlar gibi titrediler; sonra peş peşe "Göğün Oğlu" nun hüküm sürdüğü odaya girdiler.

Duvarları olmayan, mavi mermer sütunlarla desteklenmiş bir odaydı bu. Sütunların ötesinde bir bahçe uzanıyordu; çiçek tarhları okyanus ötesinden getirilmiş nadir çiçeklerle doluydu. Ama Gökler Ejderhası düşüncelerinde güzel kokulardan rahatsız olur korkusundan hiçbirinin kokusu yoktu. Düşüncelerini saran sessizliğe duyulan saygıdan, bu kutsal yere kuşlar kabul edilmemiş, hatta arılar bile kovulmuştu. Savaş meydanlarındaki köpek leşlerinin ve ölü askerlerin üzerinden geçen rüzgâr imparatorun kol yenine değmesin diye, bahçe, dünyanın geri kalan bölümünden dev bir duvarla ayrılmıştı.

"Gökler Üstadı" yeşim taşından bir taht üzerine oturmuştu. Elleri, -daha henüz yirmi yaşında olmasına karşın- bir ihtiyarınkiler gibi kırış kırıştı. Giysisi, kışı göstermek için

mavi, baharı anımsatmak için yeşildi. Yüzü güzeldi. Ancak, göğü ve gezegenleri yansıtmak için fazlaca yukarı yerleştirilmiş bir ayna gibi acımasız ve kayıtsızdı. Sağında “Eksiksiz Zevkler Bakanı”, solunda ise “Yasal Acılar Danışmanı” duruyordu. Revakların altına dizilmiş saray erkânı ağzından çıkacak en basit lafı bile akılda tutmak için kulak kesildiğinden, alçak sesle konuşmayı âdet edinmişti.

– Gökler Ejderhası, dedi Wang-Fo, ayaklarına kapanıp. Yaşlıyım, yoksulum, zayıfım. Sen yaz gibisin, ben kış gibi. Senin on bin hayatın, benim ise tek hayatım var. Ne yaptım sana? Sana hiç kötülük etmemiş olan şu ellerimi niye bağladılar?

– Bana ne yaptığını mı soruyorsun? dedi İmparator. Sesi öylesine ahenkliydi ki insanın ağlayası geliyordu.

Yeşim taşlarının yansımasında bir deniz dibi bitkisi gibi tirşeye çalan sağ elini kaldırdı. İnce, uzun parmaklarının güzelliğine büyülenmişçesine bakan Wang-Fo, İmparator’un ya da ailesinin kötü bir portresini yapıp yapmadığını hatırlamaya, ölümü hak edip etmediğini tartmaya çalıştı. Oysa Wang-Fo’nun imparatorluk sarayına girip çıkmışlığı yoktu; çiftçilerin kulübelerini, kibar yosmaların varoşlarını, hamalların kavga ettikleri kıyı meyhanelerini yeğlemişti. İnce uzun boynunu kendisini dinleyen adama doğru uzatarak,

– Bana ne yaptığını mı soruyorsun, dedi İmparator. Söyleyeceğim. Ancak bilindiği gibi, başkalarının zehri, yalnızca bedenimizin dokuz deliğinden akabilir içimize. İşte bunun için ben de seni belleğimin geçitlerinde gezindirip sana bütün hayatımı anlatmalıyım. Babamın, sarayın titizlikle gizli tutulan bir odasında senin tablolarından oluşan bir koleksiyonu vardı. Tablolarındaki kişilerin, değer bilmez cahillerin gözlerinden irak tutulması gerektiğine inanırdı, ona göre böyleleri bir baktılar mı, gözlerini bir daha öne eğemez olurlardı artık. İşte ben o odalarda eğitildim Wang-Fo, çevreme özenle düzenlenmiş yalnızlıklar ördüler, bü-

yüyüp serpileyim diye. İnsan ruhunun çamuru saflığıma bulaşmasın diye beni ilerde tebam olacak kalabalığın hırçın karmaşasından uzak tuttular ve gölgeleri bana kadar ulaşır düşüncesiyle, odanın eşiğinden kimsenin geçmesine izin verilmedi. Hizmetimdeki az sayıda uşak, mümkün olduğu kadar seyrek uğrardı yanıma; saatler saatleri kovalar, resimlerindeki renkler gün ağarırken canlanır, gün batarken solardı. Geceleri uyku tutmayınca senin tablolarına bakardım. On yıla yakın bir süre, her gece baktım onlara. Gündüzleri motiflerini ezbere bildiğim halımın üstüne oturup, ellerimi ipeksi dizlerime koyup geleceğin getireceği sevinçleri hayâl ederdim. Dünyayla ortasındaki Han Krallığı, –etrafında çepeçevre deniz, deniz canavarlarının doğduğu yer ve daha da ötede göğü destekleyen dağlarla birlikte– Beş Nehirler’in kaderci çizgiler çizdiği elimde oyuk ve tekdüze bir ova olarak canlanırdı. Bunları gözlerimde yaşatabilmek için senin resimlerinden yararlanırdım. Bana, denizin, tuvallerine yayılan o engin sulardan yapıma örtülere benzediğini söyledin; maviliği öylesineydi ki, ona değen herhangi bir taş bile ansızın safire dönüşürdü. Kadınların, senin bahçelerinin tarhları arasında rüzgârın sürüklediği yaratıkları andıran çiçekler olduklarını, onlar gibi açılıp kapandıklarını söyledin. Sınır kapılarında uykusuz, sabahı bekleyen genç askerlerin, insanın kalbini delip geçen oklar olduklarını söyledin. On altı yaşında, beni dünyadan ayıran kapıların açıldığını gördüm: Bulutlara bakmaya sarayın taraçasına çıktım; ama senin günbatımlarındaki bulutlar kadar güzel değildiler. Tahtirevanımı istettim: çamurlu mu, çakıllı mı olduklarını bilmeksizin yollara revan oldum, içim dışıma çıktı. İmparatorluğun dört bir yanını dolaştım. Senin ateşböceğine benzediğini söylediğin kadınlardan eser yoktu bahçelerde; senin, bedenleri başlı başına birer bahçeyi andıran kadınlarını bulamadım. Sahillerin çakıllarını gördükçe okyanuslardan tiksinti geldi. Köylerdeki börtü böcek, pirinç tarlalarının güzelliğini görmemi önlüyor. İşkence altındakilerin kanı, tuvallerine çizdiğin nar kadar kırmızı değil. O canlı kadınları-

nın teni, kasap çengellerinden sarkan etler gibi iğrendiriyor beni ve askerlerimin kaba gülüşleri midemi bulandırıyor. Bana yalan söyledin Wang-Fo, koca sahtekâr.

Dünya, çılgın bir ressamın boşluğa fırlattığı birtakım karmaşık lekeler yığınınından, durmadan bizim gözyaşlarımızla silinen lekeler yığınınından başka bir şey değil... Han Krallığı, krallıkların en güzeli değil, ve ben, imparator değilim. Hüküm sürmeye değer tek imparatorluk, senin Bin Renk ve Bin Eğri yollarından geçerek, kapılarından içeri girip hükmettiğin yer. Erimesi imkânsız olan karların örttüğü dağlarda ve ölümsüz nergis çiçeği tarlalarında ancak sen hüküm sürebilirsin. İşte bunun için hangi işkenceyi çekmen gerektiğini tasarladım Wang-Fo. Büyücülükleriyle beni elde ettiklerimden tiksindiren ve hiçbir zaman elde edemeyeceğim şeylere öykündüren senin gibi birine ne biçimde azap çektirmem gerektiğini araştırdım ve bir daha içinden çıkmayacağını iyi bildiğim o zindana kapatmaya karar verdim seni: Gözlerinin dağlanmasına karar verdim. Çünkü gözlerin Wang-Fo, senin krallığına varan yolda iki büyülü kapıdır. Ellerin de seni imparatorluğunun merkezine götüren on geçitli iki yol olduğuna göre, ellerinin de kesilmesine karar verdim. İyice anladın mı beni koca Wang-Fo?

Bu kararı işitince, çırağı Ling, kemerinden kör bıçağını çekip İmparator'un üzerine atladı. İki nöbetçi kısıkıvrak yakaladılar onu. Göğün Oğlu gülümsedi ve iç geçirerek devam etti:

— Senden nefret etmemin bir sebebi de kendini sevdi-rebilmiş olman. Öldürün şu köpeği.

Ling, kanı ustasının giysisini lekelemesin düşüncesiyle bir sıçrayışta ileri seyirtti. Askerlerden biri kılıcını kaldırdı ve ansızın Ling'in başı tıpkı koparılan bir çiçek gibi ayrıldı boynundan. Uşaklar Ling'ten geri kalanları alıp götürdüler. Wang-Fo, çırağının yeşil taşlıktaki kan lekelerine, umutsuzlukla, hayranlıkla bakakaldı.

İmparator'un bir el hareketiyle iki hadım halayık belirerek Wang-Fo'nun gözlerini sildiler. İmparator,

— Dinle ihtiyar Wang-Fo, dedi, ağlamayı bırak, ağlanmanın sırası değil şimdi. Gözlerin açık kalmalı. Zaten ışıktan nasibin olan vakit sayılı, onu da ağlayarak bulandırayım deme. Çünkü, sırf senden öç almak için ölmeni istemiyorum; sırf zalimliğimden değil acı çekmeni istemem. Başka düşüncelerim var Wang-Fo. Senin yapıtlarından oluşan koleksiyonumda, dağların, haliçlerin ve denizlerin iç içe yansıdıkları bir resim var. Bu resimde her şey, sonsuza kadar küçültülmüş sanki; ama nesnelere, sırça bir küreye yansıyan şekiller gibi gerçekte olduklarından bile daha belirgin. Fakat bu resim yarım kalmış Wang-Fo. Başyapıtına başlamış, ama bitirmemişsin onu. Fırça elinde resim yaptığın sırada, hiç kuşkusuz ya oralardan geçen bir kuş ya da kuşun peşi sıra giden bir çocuk görmüş, kuşun gagasına, çocuğun yanaklarına bakayım derken dalgaların mavi gözkapaklarını unutmuş olacaksın. Ne denizi saran giysinin saçaklarını ne de kayalıkların yosundan saçlarını tamamlamışsın. Işıkla geçireceğin şu azıcık vakti, bu resmi bitirmeye harcamanı istiyorum. Böylelikle bir ömür boyu biriktirmiş olduğun gizleri de bu resme katacaksın. Eminim ki ölürken ellerin iki yanına düşmeden önce ipek tuvalin üstünde titremeyecek ve sonsuzluk, bedbaht fırça darbelerinden sızacak resmine. Ve gözlerin yok olmaya bunca yakınken insan duyularının sınırlarını zorlayamayacaklar, bundan da eminim. İşte tasarımlarım bunlar, koca Wang-Fo. Seni bunları yerine getirmeye zorlayacak kadar güçlüyüm. Eğer reddedersen, gözlerini kör etmeden önce, ne kadar yapıtın varsa yaktırırım, gelecek nesillere ulaşma umutlarını yitirmiş, oğulları katledilmiş bir babaya benzersin. Ama istersen bu son buyruğumu iyiliğimin bir belirtisi olarak al, çünkü şimdiye kadar okşamış olduğun tek sevgilinin tuvalin olduğunu biliyorum ve son saatinde oyalanman için sana fırçalar, boyalar ve mürekkebinini sunarken, kendimi idam mahkûmuna bir fahişe armağan eder gibi hissediyorum.

İmparator'un bir el hareketiyle, iki hadım halayık Wang-Fo'nun göğün ve denizin resmini çizmiş olduğu ta-

mamlanmamış tabloyu getirdiler. Wang-Fo gözyaşlarını silerek gülümsedi, çünkü bu küçük çizim ona gençliğini hatırlatıyordu. Wang-Fo'nun artık yitirmiş olduğu körpecik bir ruhun ifadesi yansıyor resimde; ama yine de bir şeyler eksikti. Çünkü Wang-Fo bu resmi yaptığı dönemde, dağları henüz yeterince seyretmemişti, karınları suyun yüzünde yüzen kayalıkları yeterince görmemişti ve günbatımlarının hüznünü henüz yeterince sindirmemişti içine. Bir kölenin kendisine uzattığı fırçalardan seçerek, tamamlanmamış denize geniş ve durgun maviler sürmeye koyuldu. Ayaklarının dibine diz çökmüş olan bir hadım halayık renkleri karıştırıyordu, ama pek üstesinden gelemiyordu bu işin; Wang, çırağı Ling'in eksikliğini büsbütün hisseder oldu.

Dağın üstüne konmuş gibi duran bir bulutun kanat ucunu pembeye boyamaya koyuldu. Sonra denizin üstüne, içini saran huzur duygusunu gitgide derinleştiren küçük kırışıklıklar ekledi. Yeşim taşlık giderek nemlenmeye başlıyordu ama, Wang-Fo resmine daldığından, çalışırken suyun ayak bileklerine kadar yükselmiş olduğunu hissetmiyordu.

Ressamın fırça darbeleriyle büyüyen narın kayık şimdi ipek rulonun ön planını boydan boya kaplamıştı. Birden uzaklığın içinden küreklerin düzenli, ritmik sesi yükseldi, kanat vuruşları gibi hızlı ve canlıydılar. Ses yakınlaştı, usulca doldurdu odayı, sonra kesildi. Kayıkçının küreklerinde hareketsiz damlacıklar titreşiyordu. Wang-Fo'nun gözlerini dağlamak için bekleyen kızgın demir soğuyalı epey zaman geçmişti. Saray erkânı omuzlarına varan suyun içinde protokol gereği hareketsiz kalarak parmak uçlarında yükseliyordu. Sonunda suyun düzeyi imparatorluğun kalbine ulaştı. Bu derin sessizlikte akan gözyaşları bile olsa duyabilirdi insan.

Gelen Ling'ti. Üstünde hergünkü giysisi vardı. Sağ kol yeninde, sabah, askerler gelmeden önce yamamaya vakit bulamadığı yırtığın izleri duruyordu hâlâ; ama boynuna kırmızı, garip bir yemeni bağlamıştı.

Resim yapmayı sürdürerek usulca,
— Seni öldü biliyordum, dedi Wang.

— Siz hayattayken ben nasıl ölebilirdim, dedi Ling, saygıyla.

Ve ustasının kayığa binmesine yardım etti. Yeşim taşı tavan, Ling bir mağaranın içinden geçiyormuşçasına suya yansiyordu. Suyun yüzünde, saray erkânının saç örgüleri yılanlar gibi kıpır kıpırdı. İmparator'un renksiz başı bir lotus gibi kıvıldanıyordu.

— Bak çırak, dedi hüznle Wang-Fo; bu bedbahtlar yok olup gidecekler, belki de şimdiden yok oldular bile. Denizde bir imparatoru boğacak kadar suyun bulunabileceğini hiç düşünmemiştim. Ne yapmalı dersin?

— Tasalanma usta, diye fısıldadı çırak. Az sonra kupkuru kalacaklar ve kol yenlerinin ıslandığını dahi hatırlamakta güçlük çekecekler. Sadece İmparator'un yüreğinde denizin o buruk acısı kalacak o kadar. Bunlar bir resmin içinde yitecek cinsten insanlar değil. Sonra ekledi:

— Deniz güzel, rüzgâr kıvamında, denizin kuşları yuva kuruyor. Suların ötesindeki ülkeye gidelim üstadım.

— Gidelim, dedi ihtiyar ressam.

Wang-Fo dümene geçti, Ling kürekleri çekmek için eğildi. Küreklerin düzenli sesi yeniden odayı kapladı. Bir yürek sesi gibi düzenli ve toktu. Su belli belirsiz alçaldıkça dikey kayalıklar sütunlara dönüştüler. Az sonra yeşim taşı döşemenin üzerinde sadece pırıl pırıl parıldayan küçük bir su birikintisi kaldı. Saray erkânının giysileri kurumuştu, ama imparatorun eteklerinde yumak yumak olmuş biraz köpük duruyordu hâlâ.

Wang-Fo'nun tamamladığı pano, bir kumaş perde önüne yerleştirilmişti. Resmin ön planını boydan boya bir kayık kaplıyor, ardındaki hareketsiz denizde incecik bir iz bırakarak gitgide uzaklaşıyordu. Kayığın içinde oturan iki adamın yüzü artık seçilmez olmuştu. Ama Ling'in kırmızı yemenisi hâlâ görülebiliyor ve Wang-Fo'nun sakalı rüzgârda dalgalanıyordu.

Küreklerin titreşimi azaldı, sonra yok oldu, uzakta silindi. İmparator öne doğru kaykılmış, elini gözlerine siper

etmiş, gitgide uzaklaştıkça günbatımının uçuk renginde şimdi artık belirsiz bir lekeden başka bir şey olmayan kayığa bakıyordu. Altın rengi bir buğu yükseldi denizden, sonra yeniden denize düştü; ardından, kayık, açık denizin girişini örten kayalığın burnundan dönerek yön değiştirdi, üstüne bir yarın gölgesi vurdu, denizin ıssız yüzeyinde izi silindi ve ressam Wang-Fo'yla çırağı Ling, Wang'ın yaratmış olduğu bu mavi yeşim taşı rengi denizde bir daha hiç görünmemek üzere kayboldular.

MARKO'NUN GÜLÜMSEYİŞİ

Yolcu gemisi uyuşuk bir denizanası gibi tembel tembel salınıyordu durgun sulara. Dağların arasına sıkışmış dar gök diliminde, bir uçak, ürkütülmüş bir böceğin dayanılmaz uğultusuyla dört dönüyordu. Güzel bir yaz günü öğle sonrasının henüz başlarıydı, güneş Montenegro Alpleri'nin cılız ağaçlarla dolu yan kolları arasında şimdiden kaybolmuştu. Sabah açıklarda onca mavi görünen deniz, Balkan kıyılarındaki bu tuhaf görünümlü yilankavi fiyorda yaklaştıkça koyu renkler almaya başlamıştı. Evlerin özentisiz ve kunt biçimleri, manzaranın temiz içtenliği şimdiden Slav özellikleri taşımakla birlikte, renklerin acımasız canlılığıyla göğün çıplak gururu insana hâlâ Doğu'yu ve İslamiyeti hatırlatıyordu. Yolcuların büyük bölümü kara-ya çıkmıştı: Güzellikleri orduların koruyucu meleğini andıran, üçgen kılıçlar kuşanmış yakışıklı askerlerin ve beyaz giysili gümrük memurlarının arasında birbirlerine bir şeyler anlatmaya çalışıyorlardı. Yunanlı arkeolog, Mısırlı paşa ve Fransız mühendis güvertede kalmışlardı. Mühendis bira söylemişti, paşa viski içiyor, arkeolog da limonatasını yudumluyordu.

— Bu ülke coşturuyor beni, dedi mühendis. Kotor ve Ragusa kıyıları, Balkanlar'dan Urallar'a yayılan ve denize kayıtsızca sırt çeviren bu Slav ülkesinin Akdeniz'le tek bağlantısı kuşkusuz. Bu ülke, Avrupa haritasının değişken sınırlarını bilmez, ve deniz buralara Hazer'in, Finlandiya'nın, Karadeniz'in, ya da Dalmaçya kıyılarının karmaşık boğazlarından sokulur. Bu uçsuz bucaksız kara parçasındaki çeşitli ırklar, tıpkı irili ufaklı dalgaların denizin heybetli büyüsunü bozmadığı gibi bütünün gizemli birliğini bozmazlar. Ama şu anda beni ilgilendiren ne coğrafya, ne de

tarih, sadece Kotor. Yöre insanlarının deyişiiyle, Kattaro ağızları... Şu İtalyan yolcu gemisinin güvertesinden gördüğümüz acımasız, yabani Kotor. Zikzak yaparak Çettine'ye doğru yükselen yoluyla, Slav destan ve kahramanlık türkülerindeki kadar sert olabilen Kotor. Bir zamanlar Arnavutluk Müslümanları'nın boyunduruğu altında yaşamış olan şu isyankâr Kotor. Paşa, siz iyi bilirsiniz, Sırp epik şiiri pek öyle adil değildir Müslümanlar'a karşı; siz Lukiyadis, siz ki geçmiş, çiftliğini en ufak köşesine kadar tanıyan bir çiftçi gibi tanırırsınız, Marko Kraliyeviç'i duymadım demeyeceksiniz herhalde bana.

— Ben arkeoloğum, dedi Yunanlı, limonata bardağını masaya bırakırken. Benim bilgim yontulmuş taşın sınırlarını aşmaz. Aslına bakarsanız, sizin Sırp yiğitleriniz taş değil de daha çok canlı insan yontmuşlardır. Ama bu Marko, emin olun benim de ilgimi çekti ve izini destanının beşiğinden bir hayli ötede, —Sırp sofuluğu oralara güzel sayılabilecek manastırlar dikmiş olsa bile yine de özde Yunan kalan o topraklarda— buldum...

— Athos tepesinde, diyerek araya girdi mühendis. Marko Kraliyeviç'in kemikleri, ortaçağdan beri hiçbir şeyin değişmediği o Kutsal Dağ'ın oralarda bir yerde gömülü olmalı. Hiçbir şeyin değişmediği dedim ama, ruh güzelliğinden pek eser kalmamıştır herhalde. İşte bugün bile hâlâ, altı bin kadar keşiş, başlarında topuzları, çenelerinden sarkan kıvrık sakallarıyla bundan yüzyıllar önce nesilleri tükenen dindar koruyucuları Trabzon prenslerine dua ediyorlar orada. Unutkanlık denen şeyin sanıldığı kadar erken gelip çatmadığını görmek ve Haçlı Seferleri döneminden kalma bir prensliğin birkaç rahibin dualarında varlığını sürdürdüğü bir yerin dünyada bulunduğunu bilmek ne kadar huzur verici! Eğer yanılmıyorsam, Marko, Osmanlılar'a karşı bir savaşta öldü, Bosna'da ya da Hırvat topraklarında. Son isteği Ortodoksluk'un Sina'sı olan o yerlere gömülmekti. Doğu denizlerinin tehlikeli kayalıklarını ve Türk kadırgalarının pusularını aşmayı başaran bir sandal taşımış cesedini

oraya. Güzel öykü değil mi; neden bilmiyorum ama, bana Arthur'un son seferini hatırlatıyor...

“Batı’da kahramanlar vardır; ama onlar ortaçağ şövalyelerinin demir zırhları gibi acımasız ilkelerle kuşanmışlardır sanki. Oysa bu Sırp, yalın bir yiğit olarak çıkar karşımıza. Marko’nun bir sıçrayışta yere yıktığı Türkler, dev bir meşe ağacının üzerlerine devrildiğini sanmış olmaları. O zamanlar, Montenegro’nun Müslümanlar’ın elinde olduğunu size söylemiştim. Sırp çeteleri, Tzernagora’yı –ki ülkenin ismi bu Kara Dağ’dan gelir– ele geçirmek için göğüs göğüse çarpışacak sayıda değillerdi. Marko Kraliyeviç, istilacıya düşmanlık beslenen bu ülkede, yalancılıktan Müslüman olmuş Hıristiyanlar’la, –yani ölüm ve her an gözden düşme tehlikesiyle yaşayan paşalar ve huzursuz memurlarla– gizli ilişkiler kuruyordu. Suç ortaklarıyla yüz yüze görüşmek Marko için giderek bir zorunluluk haline gelmişti. Ancak iri kıyım bir erkek olması, dilenci, kör çalgıcı ya da güzelliğinden dolayı kolay olmakla birlikte kadın kılığında düşman içine sokulmasını engellemekteydi. Hem de dev gövdesini gören herkes onu hemen tanıyabilirdi. Sahilin ıssız bir köşesine sandalla yanaşmak da düşünülemezdi. Kayalıkların içine pusu kurmuş sayısız nöbetçi, yalnız ve göze görünmeyen Marko için sürekli bir tehlike demekti. Ama sandalın görüldüğü yerde usta bir yüzücü de gizlidir mutlaka ve bu usta yüzücünün yerini bilse bilse ancak balıklar bilebilir. Marko dalgaları baştan çıkarırdı: İthakalı komşusu Odysseus kadar iyi yüzerdi. Kadınları da baştan çıkarırdı. Denizin karmaşık girintilerinden süzülerek, sık sık Kotor’a, dalgalar vurdukça nefes nefese kalıp iç geçiren, her yanı çürümüş ahşap bir eve giderdi, gecelerini Marko’yu düşünerek, günlerini de onu bekleyerek geçiren İşkodralı paşanın dul karısına. Kadın, denizin yumuşak öpücükleriyle buz kesen Marko’yu yağlarla ovar, hizmetçilerinden gizli yatağına alır, ısıtır, casus ve suç ortaklarıyla gece toplantıları yapması için ona kolaylık gösterirdi. Sabahın erken saatlerinde, ev halkı uyanmadan mutfağa inip Marko’nun

sevdiği yemekleri yapardı. Marko, dulun yorgun ve ağır memelerine, kalın bacaklarına, bitişik kaşlarına, o kuşkucu olgun kadın sevgisine katlanır, dua etmek için dizlerinin üstüne çömeldiğinde yere tüküren kadına duyduğu öfkeyi bastırmak zorunda kalırdı. Ragusa'ya yüzerek gitmeyi tasarladığı gecenin öncesi gece, dul, her zamanki gibi ona yemek hazırlamaya indi. Gözündeki yaşlar alışageldiği titizliği göstermesini önlüyordu. Felaket bu ya, fazla pişmiş bir keçi eti çıkaracak oldu Marko'nun önüne. Marko içmişti. Sabrı taştı. Yemek suyunun yapış yapış ettiği elleriyle dudu saçlarından kavradığı gibi,

“— Şeytanın köpeği kadın, bana asırlık keçi mi yedireceğini sandın yoksa? diye bağırdı.

“— Güzel hayvandı, diye cevap verdi dul, sürünün en körpesiydi.

“— Senin o Allahın belası büyücü etin gibiydi tıpkı. Kayış gibiydi. Dumanı tıpkı senin etin gibi lanet tütüyordu, diye kükredi sarhoş Hıristiyan genci. Sen de onun gibi cehennem ateşinde yansan da kurtulsak!

“Ve bir tekmede, et tabağını denize açılan pencereden dışarı fırlattı.

“Dul, tahta döşemenin üzerindeki yağ lekelerini ve ağlamaktan şişen yüzünü sessiz sessiz silmeye koyuldu. Sevişirlerken de bir önceki geceden ne daha az ateşli, ne de daha az sevecen davrandı. Şafakta, kuzey rüzgârları körfez dalgalarını isyana sürüklerken, tatlı sesiyle Marko'ya gidişini geciktirmesini öğütledi. Marko razı oldu. Günün sıcak saatlerinde, öğle uykusu için gene yatağına yattı. Uyanıp da, kepenklerle gelip geçenlerin bakışlarından gizlenen pencerenin önünde tembel tembel gerinmeye başladığında, birden yatağanların ışıltısını gördü. Bir bölük Türk askeri evi kuşatmış, bütün çıkışları tutmuştu. Marko, denizden bir hayli yüksekteki balkona koştu. Dalgalar şimşek gibi güm-bürdeyerek kayalıkların üzerine çarpıp dağılıyorlardı. Gömleğini yırtmasıyla, bu havada değme sandalın çıkmaya cesaret edemeyeceği denize kendini fırlatması bir oldu. Dağ-

lar yuvarlandı aşağı doğru, dağların üzerinden yuvarlandı Marko. Dul önde, askerler arkada evi altüst ettiler, fakat kaybolan devin en ufak izine rastlayamadılar. Sonunda yırtık gömlek ve içeri göçmüş balkon demirleri sayesinde buldular onun izini. Korku ve pişmanlık naraları atarak kıyıya koştular. Dalgalar gitgide büyüyerek ayaklarına kapaklandıkça, ellerinde olmaksızın gerisin geri sürükleniyorlardı. Rüzgârın uğultusu, Marko'nun kahkahaları, küstah köpükler ise onun yüzlerine fırlattığı balgamlardı sanki. Marko iki saat boyunca tek kulaç atamadan dalgalarla boğuşup durdu. Düşmanları başına nişan alıyor, gel gelelim rüzgâr estikçe hedeflerini ıskalıyorlardı. Denizin yeşil harmanında bir batıyor bir çıkıyordu Marko. En sonunda dul, başörtüsünü bir Arnavut'un uzun ve esnek kayışına sıkı sıkı düğümledi. Becerikli bir ton balığı avcısı Marko'yu bu ipekten kemendin boğumlarına isabet ettirerek yakaladı. Boğulmuş gibi duran yüzücü de kendisini sürükleye sürükleye kumsala taşımalarına boyun eğer göründü. Ülkesinin dağlarındaki av eğlentilerinde Marko, çoğu kez, vurulmamak için ölü taklidi yapan hayvanlar görmüştü. Bu hileye sarılmaktan başka çaresi kalmamıştı artık. Türkler'in kıyıya taşıdıkları soluk yüzlü genç adam, üç günlük bir ceset gibi buz kesmişti, kaskatıydı. Köpüklerle kirlenmiş saçları çukur şakaklarına yapışmıştı. Donuk gözleri, gökyüzüyle akşamın dev hacmini yansıtmaz olmuştu. Deniz tuzunun kuruttuğu dudakları, kenetlenmiş çenesinde hareketsizleşmişti. Kolları, halsiz, iki yanına düşmüş, sarkmıştı. İri yapılı göğsü kalp atışlarının duyulmasını önlüyordu. Köyün ileri gelenleri çömeldiler; uzun sakalları Marko'nun yüzünü gıdıklıyordu. Sonra, hep birden başlarını göğe kaldırarak, bir ağızdan, benzer sesleriyle,

“ — Allah! Öldü; çürümüş bir kirpi gibi, çiğnenmiş bir köpek gibi, diye bağırdılar. Leşleri temizleyen denize atalım bunu, toprağımızı lekelemesin artık.

“Kötü kalpli dul ağlamaya, çok geçmeden de kahkahalarla gülmeye başlamıştı:

“ — Marko bu. Bir fırtınayla öleceğini, bir boğum kementle boğulacağını mı sandınız. Böyle yattığına bakmayın. Ölü değil o. Denize atarsanız, beni, şu zavallı kadını baştan çıkardığı gibi, denizleri de baştan çıkarır. Dalgalarda onu gerisin geriye ülkesine götürür. Çekiç çivi getirin, çarmıha gerin şu köpeği. Artık yardımına gelmeyecek olan o Tanrı’sını nasıl çarmıha gerdilerse, bunu da öyle çarmıha gerin de, bakın bakalım, dizleri acıdan boğum boğum olmayacak mı, bakın bakalım, lanetlenmiş ağzı naralar kusmayacak mı?

“Cellatlar, bir sandal tamircisinin tezgâhından çekiç çivi aldılar ve genç Sırp’ın ellerini çivilediler, ayaklarının çeşitli yerlerine de sivri taşlar sapladılar.

“İşkence altındaki gencin bedeni hiç kımıldamamıştı; aldırılmaz yüzünde ufak bir kıpırtı bile yoktu. Kan bile yaralarından azar azar, yavaş yavaş, arada bir damlalarla sızıyordu. Çünkü Marko kalbine olduğu kadar damarlarına da söz geçirebilirdi. Tam bu sırada, köy ileri gelenlerinin en yaşlısı elindeki çekici bıkkınlıkla fırlatarak haykırdı :

“ — Bir ölüyü çarmıha germeye kalkıştık. Allah günahlarımızı affetsin! Cesedin boynuna bir taş bağlayalım, denizin uçurumu alsın götürsün hatamızı ve deniz bir daha geri getirmesin bize onu.

“ — Marko Kraliyeviç’i çarmıha germeye çekiç çivi yetmez, dedi kötü kalpli dul. Korlar alıp göğsünün üstüne koyun da, bakın bakalım, savunmasız bir böcek gibi acıdan kıvranacak mı?

“Cellatlar, bir kalafatçının fırınından kor getirdiler ve denizin kaskatı ettiği Marko’nun göğsüne kordan bir çember çizdiler. Korlar yandı, sonra söndü. Ölürken kararan kırmızı güller gibi kapkara kesildiler. Tıpkı büyücülerin dans ederken kırlara çizdikleri halkalar gibi, Marko’nun göğsünde gitgide kararan bir halka belirdi. Ama delikanlı inlemedi. Kirpikleri bile kımıldamadı.

“ — Allahım! dedi cellatlar, günah işledik; çünkü Allahım, yalnızca, yalnızca sen işkence edebilirsin ölümlere. Yeğenleri ve amcaoğulları bu zorbalığımızın hesabını so-

racaklardır bize. Onu yarı yarıya taşla dolu bir çuvala koyalım ki, deniz bile bilmesin yutmasını istediğimiz cesedin kimin nesi olduğunu.

“— Lanetli adam, dedi dul. Bir kolunu salladı mı çuvalı paramparça eder bu. Taşları da bir bir tükürür ağzından. İşe yaramak istiyorsanız, köyün genç kızlarını getirin, çember olup dans etsinler kumsalda; bakalım aşk hâlâ işkence ediyor mu bedenine?..

“Genç kızlar çağrıldı. Hemen bayramlık elbiselerini giyindiler; kavallar davullar getirdiler. Cesedin etrafında dans etmek için el ele tutuştular; içlerinden en güzeli, elinde kırmızı bir mendille öne geçti. Arkadaşlarından bir baş boyu uzundu. Kestane rengi saçları, bembeyaz bir boynu vardı. Sıçrayan bir geyik, uçan bir şahin gibiydi. Marko hiç kımlıdamadı, ama kızın çıplak ayaklarının dokunuşunu duyuyor, kalbi göğsüne sığmaz oluyor, kalp atışları düzensizleşiyor, seyredenlerin kalbinin sesini işitmesinden korkuyordu. Dudaklarında elinde olmaksızın mutlu bir insanın acı gülümsemesi belirdi. Dudakları bir öpücük arar gibi titremeye başladı. Güneş yavaş yavaş battığından, günbatımının alacasında, cellatlarla dul, bu hayat belirtisinin henüz farkına varmamışlardı. Ama Ayşe'nin açık renk gözleri bir an olsun ayrılmadı genç adamın yüzünden; yakışıklı bulmuştu onu. Marko'nun yüzündeki bu gülümsemeyi gizlemek için kırmızı mendilini ansızın onun dudaklarına düşürdü; sonra da gururlu sesiyle,

“— Ölü bir Hıristiyan'ın çıplak yüzü önünde dans etmeyi kabul edemem, bu yüzden örttüm dudaklarını, onun dudaklarını görmeye tahammül edemiyorum, dedi.

“Gelgelelim, cellatların dikkatini başka yere çekmek için, bir de kumsalı terketmek zorunda kalacakları ezan vaktine kadar oyalansınlar diye, dansını sürdürdü. Sonunda, minarenin tepesinden bir ses, namaz vaktinin geldiğini haykırdı. Adamlar, kaba saba camiye doğru yürüdüler. Genç kızlar art arda, ayaklarını sürüye sürüye şehre doğru gittiler. Ayşe, başını sık sık arkaya çevirerek uzaklaştı. İkna ol-

mayan dul, sözde cesedi gözetlemek için kumsalda kaldı. Marko ansızın ayağa fırladı: Sağ eliyle sol elindeki çiviye çektiği gibi çıkardı, dulun kızıl saçlarına yapışarak alnına soktu. Sonra ayaklarına mihladıkları sivri taşları sökerek dulun gözlerini oydu. Cellatlar döndüklerinde, kumsalda çıplak bir yiğit cesedi yerine, yaşlı bir kadının çırpına çırpına kasılıp kalmış ölüsünü buldular. Marko'nun sonradan ülkeyi fethederek, gülümsemesine sebep olan genç kızı alıp kaçırdığını ayrıca belirtmeye gerek yok. Zaten, ne kazandığı zafer, ne de elde ettiği mutluluk, bana dokunaklı gelen, o ince davranış. İşkence altındaki bir insanın dudaklarında arzunun en tatlı ıstırap olduğunu kanıtlayan o gülümseyiş. Bakın akşam oluyor. Şu Kotor kumsalında, korların ışıltısında çalışan o cellat güruhunu, dans eden genç kızı ve güzelliğe dayanamayan delikanlıyı hayâl etmek sanki hâlâ mümkün.”

— Garip bir öykü, dedi arkeolog. Ancak bu sizin anlattığınız, öykünün oldukça yeni bir çeşitlemesi herhalde. Bir başkası olsa gerek; daha ilkel bir çeşitleme; ben bir araştırayım.

— Yanılıyorsunuz, dedi mühendis. Geçen kış, Orient Ekspresi'ne tünel açma işi için köyde kaldım. Köy sakinlerinin bana anlattıkları biçimde aktardım size. Sizin Yunanlı yiğitlerinize dil uzatacak değilim Lukiyadis. En ufak olayda çadırlarına girip saklanırlar, arkadaşlarının ölüleri önünde acıyla avaz avaz bağırlar, düşmanlarının cesetlerini zaptedilmiş kentlerin etrafında sürüklerlerdi. Ama inanın bana dostum, *İlyada*'da eksik olan Akhilleus'un ufak bir gülümseyiştir.

ÖLÜ KADININ SÜTÜ

Bejli grili turist kabileleri Ragusa'nın anacaddesinde şerit halinde uzayıp gidiyordu. Dükkân kapılarında rüzgârla salınan zengin görünümlü, işlemeli ceketler ve sutaşlı başlıklar, gemideki maskeli balolar için değişik kılık ya da ucuz hediyelik eşya peşinde koşan turistlerin gözlerini kamaştırıyordu. Böylesine sıcağa ancak cehennemde rastlanabilirdi. Herzegovina'nın çıplak tepeleri, Ragusa'yı alev alev yanan aynaların ateşine hapsetmişti. Philip Mild, birkaç sineğin boğucu yarı karanlıkta vızıldadığı bir Alman lokantasından içeri girdi. Lokantanın taraçası, tuhaf bir terslik eseri Adriyatik'e bakıyordu; orada, hiç beklenmedik bir yerde, şehrin ortasında birdenbire ortaya çıkmıştı, ancak ansızın ortaya serilen bu uçarı mavi, pazar yerinin alaca bulacasına yeni bir renk katmaktan başka bir işe yaramamıştı. Neredeyse dayanılmaz beyazlıktaki martıların üşüştüğü öbek öbek balık artığı yığınlarından pis bir koku yükseliyordu. Açık denizde en ufak bir esinti bile yoktu. Philip'in kamara arkadaşı Jules Boutrin, yuvarlak çinko bir masaya oturmuş, uzaktan, denizin üstünde yüzen kocaman bir portakalı andıran ateş renkli şemsiyenin gölgesinde içki içiyordu.

— Bana bir öykü daha anlatın dostum, dedi Philip ve iskemleye bütün ağırlığıyla çöktü. Bir viskiyle, denize karşı bir öyküye ihtiyacım var... Güzel ve gerçekte ilintisi mümkünse az olan, demin rıhtımda satın aldığım gazetelerdeki çelişkili ve vatanseverce yalanları unutturabilecek cinsten bir öykü olsun... İtalyanlar, Slavlar'a küfrediyor, Slavlar Yunanlılar'a, Yunanlılar Alman ve Ruslar'a; Fransızlar da Almanlar'a ve bir o kadar da İngilizler'e... Hepsi de haklı herhalde... Neyse, başka şeyden konuşalım; dün, merak içinde, o şey türbinlerini görmeye gittiğiniz Üsküp'te ne yaptınız?

— Hiç, dedi mühendis; ne olacağı belirsiz baraj çalışmalarına bir göz atmaktan başka hiçbir şey! Vaktimin büyük bölümünü bir kule aramakla geçirdim. Üsküp Kulesi'nin hikâyesini Sırp kadınlarının ağzından o kadar çok dinlemişim ki, çentikli tuğlalarını gözlerimle görmek ve söylendiği gibi, orada çizgi halinde bir kül yığınının bulunup bulunmadığını bilmek istiyordum... Ancak, geçen zaman, savaşlar ve çiftliklerinin duvarlarını pekiştirmeye pek meraklı olan yöre köylüleri, taş üstünde taş bırakmamış. Şimdi anısı sadece masallarla ayakta durabiliyor... Ha, sırası gelmişken Philip, genellikle anlayışlı diye nitelendirilen bir anaya sahip olma şansını tattınız mı siz de?

— Ne tuhaf soru, diye çıkıştı umursamazlıkla genç İngiliz. Annem, güzel, ince, makyajlı ve bir vitrin camı kadar katıdır. Başka ne söyleyeyim istiyorsunuz? Birlikte sokağa çıktığımızda beni onun erkek kardeşi sanırlar.

— Tamam, siz de bizim gibisiniz. Bazı aptalların çağımızın şiiirden yana fakir olduğunu ileri sürdüklerini düşünüyorum da... Sanki gerçeküstücüleri, peygamberleri, film yıldızları ve diktatörleri yokmuş gibi... İnanın bana Philip, eksikimiz: Gerçekler. İpek, yapay; yiyecekler iğrenç derecede sentetik, mumyaların içine tıktırılan besin değeri yüksek öteberiyi andırıyor, ve mutsuzlukla yaşlılığa karşı, kılı kırk yaran titizliklerle korunan kadınlarımız bundan böyle yaşamıyorlar artık. İnsanın çocuğu olmaktan gurur duyduğu, o bol gözyaşlı ve bol sütlü yaratıklara artık yalnız barbar ülkelerin destanlarında rastlanırdı oldu... Nerede duymuştum, hani bir şair varmış, hiçbir kadını sevmezmiş, çünkü dünyaya bir gelişinde Antigone'yi tanımış?.. Benim gibi biri olsa gerek... Andromakhe'den Grizelda'ya kadar birkaç düzine ana ve sevgili, gerçek diye yutturulan bu taşbebekler konusunda zor beğenir yaptı beni.

“Sevgili olarak Isolde, kızkardeş olarak da Aude... Evet; ama benim ana olarak istediğim, Arnavutluk destanından küçücük bir kız, bu yöreden genç bir bey karısı...

“Üç erkek kardeşiler ve Türk yağmacıları gözetleyebilecekleri bir kule yapmaya çalışıyorlardı. İşe kendileri girişmişlerdi, ya el emeği bulunmaz diye, ya pahalı olduğundan ya da has köylüler olarak yalnız kendi bileklerine güvenebildiklerinden... Karıları da nöbetleşe yiyecek getiriyordu onlara. Ama iş çatıya bir balya ot koyacak hale geldiği her sefer, dağın büyücüleriyle gece rüzgârları, kulelerini Tanrı'nın Babil'i yıktığı gibi yerle bir ediyordu. Bir kulenin ayakta kalmamasının birçok sebebi vardır. İşçilerin beceriksizliği, arazinin kötü niyeti, ya da taşları bitişstiren çimento-nun eksikliği suçlanabilir. Ama Sırp, Arnavut ve Yunanlı köylüler böyle bir felakete yalnızca tek bir neden yakıştı-rırlar: Kule temellerine Kıyamet Günü'ne kadar böylesine sağlam taştan bir zırhı taşıyabilecek bir kadın ya da erkek is-keleti hapsedilmedikçe, yapı yıkılacaktır. Yunanistan'da, Arta'da, genç bir kızın etrafına örülmüş bir köprü gezdirir-ler insana. Çatlaklarının birinden bir perçem fışkırır; suyun üstünde sarışın bir bitki gibi salınır... Üç erkek kardeş bir-birlerine korkuyla bakmaya başlamışlardı. Bitmemiş duva-rın üstüne gölgeleri yansıyacak diye ödleri kopuyordu, çünkü yerleşik inançlara göre, insan yapım halindeki bir yapıya, kazara, hani ruh denilen o karanlık uzantısını hap-sedebilir ve gölgesi böylece hapsolmuş kişi kara sevdaya tu-tulmuş bir zavallı gibi ölüverirdi.

“Akşamları, üç kardeşin her biri, ateşten mümkün ol-duğu kadar uzağa oturuyordu. Arkalarından biri sessizce yaklaşır da gölgelerinin üzerine çuval fırlatıp, gölgelerini kara birer güvercin gibi alıp götürür diye korkuyorlardı. İş-te gösterdikleri çaba azalıyor ve artık yorgunluğun yerini alan boğucu sıkıntı, esmer alınlarını ter içinde bırakıyordu. Nihayet günün birinde, kardeşlerin büyüğü, küçükleri etra-fına toplayarak şöyle dedi:

“— Kardeşlerim, kanla, sütle, doğumla bağlı olduğum kardeşlerim benim, eğer kulemiz yarım kalırsa, Türkler ye-niden gölün sazlık arasında gizlenen şu geçit yerine soku-lacak, kızlarımızın ırzına geçecek, yarın bize ekmek olacak

ürünümüzü tarlalarımızda yakıp, köylümüzü bostanlıklarımızın korkuluklarında çarmıha gerecek, kargalara yem edecekler. Kardeşlerim, hepimizin birbirine ihtiyacı var. Bir yonca üç yaprağından birini olsun feda edebilir mi kardeşlerim. Ama her birimizin omuzları ve güzel enseleri yük taşımaya alışkın olan güçlü kuvvetli birer karısı var. Şimdilik hiçbir şeye karar vermeyelim kardeşlerim. Seçimi, Tanrı adına iş gören o kukla adama, Rastlantı'ya bırakalım. Yarın şafak vaktinde, karılarımızdan bize yiyecek getirecek olanını yakalayıp kulenin temellerine gömeceğiz. Küçük kardeşlerim, sizden, bir gece için ağzınızı sıkı tutmanızı ve günbatımında hâlâ nefes alıyor olma ihtimali topu topu üçte iki olan karıcığınızı iç geçirmeler ve gözyaşlarınızla fazla sevip sarmamanızı istiyorum.

“Böyle konuşmak kolaydı onun için; çünkü genç karısından gizliden gizliye nefret ediyor, ondan kurtulup, yerine kızıl saçları olan güzel bir Yunanlı kız almak istiyordu. Ortanca kardeş de karşı çıkmadı; çünkü eve gider gitmez karısına haber vermeyi şimdiden aklına koymuştu. Karşı çıkan küçük kardeş oldu, çünkü verdiği sözü tutmayı alışkanlık edinmişti. Ortak yapıtları uğruna hayattaki en sevgili varlıkları feda eden ağabeylerinin yüce gönüllülüğü karşısında yumuşayarak yola geldi ve bütün gece ağzını açmayacağına söz verdi.

“Çadırlarına, günbatımının ölü ışığının tarlalara bir hortlak gibi korku saldığı saatlerde döndüler. Ortanca kardeş çadırına oldukça öfkeli girdi ve hışımla karısına çizmelerini çıkarmasını emretti. Ayakkabılarını karısının yüzüne fırlatarak konuştu:

“— Sekiz gün oldu, hâlâ aynı gömleği giyiyorum; neredeyse pazar gelecek, hâlâ beyaz bir gömlek giymek nasip olmadı. İşe yaramaz kadın, yarın güneşle birlikte çamaşır sepetini alıp göle gidecek, tokacın ve fırçanla akşama kadar orda kalacaksın. Çeşmenin başından bir karış olsun ayrılırsan kendini ölmüş bil.

“Ve kadın titreyerek ertesi günü bütününüyle çamaşıra ayıracağına söz verdi.

“Büyük, öpücüklerinden bıktığı ve tombullaşan gövdesinin güzelliğinden artık hiç hoşlanmadığı karısına hiçbir şey söylememeye kararlı olarak döndü çadırına. Ama bir zaafı vardı: Rüyasında konuşurdu. Şişman Arnavut karısı o gece uyumadı, çünkü kocasının neden hoşuna gitmediğini, ona ne yaptığını düşündü hep. Birden kocasının yatak örtüsünü üstüne çekerek homurdandığını duydu:

“— Canım benim, benim biricik, küçücük yüreciğim, az dayan; yakında dul kalacaksın... Şu bizim kara karıdan, kulenin tuğlaları sayesinde kurtulunca, nasıl da rahatlayacağız seninle...

“Ama küçük, çadırına, yolda omuzunda orağıyla tarlasını biçmeye giden ölümün ta kendisine rastlamış gibi, solgun ve başı öne eğik döndü. Söğüt dalından beşikte uyuyan oğlunu öptü; karısını şefkatle kollarının arasına aldı ve karısı bütün gece, onun başını kalbine dayayarak ağladığını duydu. Ancak, ince düşünceli kadın, bu büyük acının sebebini sormadı kocasına, çünkü onu içini dökmeye zorlamak istemiyordu ve acılarını dindirmek için bu acıların ne olduğunu bilmeye ayrıca ihtiyacı yoktu.

“Sabah, üç kardeş kazmalarını çekiçlerini alıp kule yönüne doğru yola koyuldular. Ortanca kardeşin karısı çamaşır sepetini hazırlayarak, büyüğünün ayaklarına kapanmaya gitti:

“— Ablacığım, canım ablacığım, erkeklere yemek götürme sırası bugün bende; ancak kocam beni ölümle tehdit ederek beyaz çuhadan gömleklerini yıkamamı emretti; sepetim işte hep bu gömleklerle dolu.

“— Kardeşim, canım kardeşim, dedi büyüğün karısı; erkeklerimize yemek götürmeyi seve seve kabullenirdim, ama dün gece dişlerimin arasına bir şeytan girmiş... Uy, uy, uy diye acıdan haykırmaktan başka bir şey yapamıyorum...

“Ve işi daha fazla ağdalandırmadan, küçüğün karısını çağırmak için ellerini çırpıtı:

“— Küçük kardeşimizin karısı, dedi; bizim küçük kardeşimizin küçücük karıcığı, erkeklerimize yemek götürme-

ye bizim yerimize sen gidiver, çünkü yol uzun, bacaklarımız dermansız, ve biz senin kadar genç, senin kadar ince belli değiliz. Sen git küçücüğüm ve biz sepetini güzel yiyeceklerle dolduralım ki, erkeklerimiz seni gülererek karşılasınlar. Açlıklarını gidermek için muştucu sen seçildin.

“Sepet, balda kavrulmuş göl balıklarıyla, Korinthos üzümüleriyle, sarmalarla, keçi peynirleri, tuzlu badem çörekleriyle dolduruldu. Genç kadın, çocuğunu şefkatle eltilerinin kollarına bırakarak, yalnız başına, başında yükü, boynunda kutsanmış bir gerdanlık gibi kimseye görünmeyen çepeçevre yazgısıyla yola koyuldu. Bu gerdanlığın üstüne, Tanrı onu bekleyen ölümün şeklini, göklerdeki yerini kendi elleriyle kazımişti belki de.

“Üç erkek uzaktan küçücük bedenini görür görmez ona doğru koştular. İlk ikisi hesaplarının başarıya ulaşip ulaşmadığını düşünüyor, en genciye Allaha dua ediyordu. Büyük, gelenin kara karısı olmadığını anlayınca içinden beddua etti, ortancaysa çamaşırcısını bağışladığı için Allahına yüksek sesle şükretti. Ama küçük, diz çökerek, genç karısının kalçalarına sarıldı ve inildeyerek af diledi. Sonra kardeşlerinin ayaklarına kapanarak merhamet diye yalvardı. En sonunda, doğrularak bıçağının çelik ucunu güneşe tuttu. Bıçak pırıl pırıl yandı. Boynuna inen bir çekiç darbisiyle yolun kenarına fırlayarak yığılıp kaldı. Neye uğradığını şaşırın genç kadın sepetini savurmuş, dağılan yiyecekler sürünün köpeklerine yaramıştı. Olup biteni anlayınca ellerini göğe kaldırarak,

“— Kardeşler, ben ki bir sözünüzü iki etmedim, ben ki size itaatte kusur etmedim, rahibin kutsal sözüyle, nikâhın yüzüğüyle kardeşlerim olanlar, beni öldürmeyin; babama haber salın, dağda boy başıdır, isterseniz benim yerime kurban edecek bin kadın bulur size. Beni öldürmeyin. Öyle çok seviyorum ki hayatı. Benimle sevgilim arasına komayın şu ağır taşları.

“Ama ansızın sustu; çünkü yolun kenarına boylu boyunca uzanmış genç kocasının göz kapaklarının hareketsiz-

leştigini, siyah saçlarının kan ve beyninin beyazıyla kirlendiğini görmüştü. O zaman, bağırmadan, gözyaşı dökmeden, iki kardeşin kendisini kulenin değirmi duvarları içine oyulmuş yuvaya götürmelerine boyun eğdi. Ölecek kendi olduktan sonra ağlamanın ne yararı vardı? Ama kırmızı sandaletli ayaklarına ilk tuğlayı yerleştirdikleri sırada, birden oyuncu bir köpek gibi pabuçlarını kemirme âdeti olan oğlu aklına geldi. Yanaklarından dökülen sıcak gözyaşları, bir malanın taşın üzerinde düzleyedurduğu harca karıştı.

“— Eyvah! Küçücük ayaklarım, dedi. Artık beni dağın tepesine, kendimi sevgilime bir an önce göstermeye götüremeyeceksiniz; akan suyun serinliğini artık hissetmeyeceksiniz, Kıyamet Günü sabahında yalnız melekler yıkayacak sizi.

“Tuğla ve taş karışımı, şimdi simli bir etekliğin örttüğü dizkapaklarına kadar yükselmişti. Yuvasının kuytusunda dimdik duran kadın, mihrap arkasındaki bir Meryem’i andırıyordu.

“— Elveda canım kucağım, dedi genç kadın. Oğlumu artık sallamayacaksın; gölgelerle besinleri veren o güzelim bostan ağaçları altına oturup yemesi tatlı meyvelerle dolduramayacağım artık seni.

“Duvar biraz daha yükselirken genç kadın devam etti :

“— Elveda iki yanımdan sarkan sevgili küçük ellerim, artık yemek pişiremeyecek, yün eğiremeyecek, sevgilimi saramayacak olan ellerim benim. Elveda artık doğumu ve aşkı tadamayacak olan kalçalarım ve sen karnım... Dünyaya getirmek istediğim küçümenler, biricik oğluma verebilmek istediğim küçük kardeşler, bana mezar olan bu hapiste can yoldaşlarım olacaksınız ve burada kıyamet gününe kadar ayakta, uykusuz kalacağım ben.

“Taş duvar şimdiden memelerine varmıştı. O an genç kadının belden yukarısını bir ürperme aldı ve yalvaran gözleri, göğe açılan kollarının hareketine eş bir bakışla büyüdüler.

“— Kayınbiraderlerim, dedi, bana değil, ama ölen kardeşinize saygınız varsa, çocuğumu düşünün ve acıdan öl-

dürmeyin onu. Memelerime duvar örmeyin kardeşlerim, işlemeli gömleğimin altında bırakın çıplak kalsınlar ve her gün şafakta, öğle vaktinde, günbatımda, söyleyin oğlumu buraya getirsinler. İçimde hayat veren bu süttten birkaç damla kaldıkça, dünyaya getirmiş olduğum çocuğu beslemek için memelerimin ucuna inecektir. Sütüm kalmayınca da çocuk ruhumu emecektir. Kabul edin kötü kardeşler; eğer kabul ederseniz kocamla ben, sizinle Allah katında karşılaştığımız gün kötülüğünüzü yüzünüze vurmamız, o gün size sitemkâr davranmayız.

“Kardeşler utanarak bu son isteği yerine getirmeyi kabul ettiler ve memelerinin olduğu yerde iki tuğlalık bir boşluk bıraktılar. Genç kadın aynı anda fısıltıyla konuşmaya başladı:

“— Canım kardeşler, tuğlalarınızı dudaklarımın önüne yerleştirin, çünkü ölülerin öpücükleri hayatta kalanları korkutur, ama sütümün oğluma yarayıp yaramadığını görebilmem için gözlerimin önünde boşluk bırakın.

“Dediği gibi yaptılar ve gözlerinin olduğu yeri boş bıraktılar. Günbatımında, anasının her zamanki emzirme saatinde iki kenarı keçilerin yediği bodur çalılarla kaplı tozlu yoldan getirdiler çocuğu ve kadıncağız küçücüğünü sevinç çılgınlıklarıyla, iki kardeşe dua ederek selamladı. Ilık ve sert memelerinden –süt dalgaları boşandı ve çocuk yüreğinden bir parça gibi göğsüne yaslanıp uykuya dalınca, kadın, kalın tuğla duvarların tizleştirdiği sesiyle şarkı söyledi. Bebek göğsünün ucunu bırakınca da uyuması için çadır yerine götürülmesini buyurdu. Ama sevecen ninni gece boyunca tekdüze titreşti durdu yıldızların altında ve uzaktan uzağa çocuğun ağlamasını önledi. Sabah olunca artık ninni söylemedi ve halsiz sesiyle Vanya'nın geceyi nasıl geçirdiğini sordu. Bir sonraki gün sustu; ama hâlâ nefes alıyordu; çünkü nefesiyle dolan memeleri çıkıp iniyorlardı göğüs kafesinde. Birkaç gün sonra nefesi uçup sesiyle buluştu ama hareketsiz memeleri tatlı verimliliklerinden hiçbir şey yitirmemişlerdi ve memelerinin arasında uyuyan çocuk hâlâ kalbini

işitiyordu. Sonra hayatla onca uyumlu bu kalp atışları da seyrekleşti. Fersiz gözleri yıldızların susuz bir kuyudaki yansımaları gibi söndüler ve deliğin orada, artık gökyüzüne bakmayan cam cam olmuş iki göz kaldı. Sonra bu gözler de sulandılar ve yerlerini diplerinde ölümün görüldüğü iki oyuğa bıraktılar. Ama genç diri memelere hiçbir şey olmadı ve iki yıl boyunca, –çocuk kendiliğinden süttten kesilinceye kadar– şafakta, öğleyin ve günbatımında mucizeli akış devam etti.

“İşte ancak o zaman yıpranan gırtlak ufalandı; tuğlaların kenarında da bir tutam beyaz külden başka bir şey kalmadı. Yüzyıllarca gözü yaşlı analar gelip mucizeli sütün kızıl tuğlalara açmış olduğu oyuklarda parmak gezdirdiler; sonra kule de silindi ve temel duvarların ağırlığı bu incecik kadın iskeletine abanmaz oldular. En sonunda, narin kemikler –onlar da dağıldılar– ve şimdi buralarda, bu cehennem sıcaklığında bunalan ihtiyar bir Fransız’dan başka kimse yok. Usandırıncaya kadar önüne ilk çıkana bu öyküyü anlatıyor; şairlere Andromakhe’nin gözyaşları kadar gözyaşı esinleyen bu öyküyü.”

Bu sırada, iki adamın dirseklerini dayayarak oturdukları masaya korkunç kirlilikte paçavralara bürünmüş bir çingene kadın yanaşmıştı. Kollarında, gözleri yırtık pırtık bez sargılar ardında kaybolmuş bir çocuk vardı. Kadın, sefil olup da bey gibi yaşayan ırklara özgü o küstah, kölemsi tavırla önlerinde ikiye katlanırken sarı etekliği yerleri süpürüyordu. Mühendis, kadının duadan bedduaya doğru yükselen sesine aldırış etmeden sert bir el hareketiyle itti onu. İngiliz, bir dinar sadaka vermek için geri çağırdı.

– Ey koca hayâlperest, neler oluyor size böyle? dedi sabırsızlıkla. Memeleriyle gerdanının sizin Arnavut kadın kahramanınızdan geri kalır yanı yok, hem yanındaki çocuk da kör.

– Tanıyorum bu kadını, diye cevap verdi Jules Boutine. Ragusa’daki bir doktor bunun öyküsünü anlatmıştı bana. Aylar var, gelip geçen merhamet etsin diye, çocuğun

gözlerine, bakışlarını çakmak çakmak yapan yakılar yapıştı-
tırıyor. Çocuk henüz görüyor ama, bu gidişle kadının dile-
ği yerine gelecek. O zaman da kadın ekmek parasım sağlama
almış olacak, hem de bir ömür boyu, çünkü sakat bakımı
para getiren bir meslek. Ana var, ana var.

PRENS GENCİ'NİN SON AŞKI

Asya'nın gelmiş geçmiş en büyük çapkınlarından Ziyabar Genci, hayatının ellinci yılında artık yavaş yavaş ölmesi gerektiğinin farkına varmıştı. Birbiriyle çelişen onca sadakatsizliğin arasında o kadar çok sevmiş olduğu Prenses Menekşe Murazaki ondan daha önce davranarak şu zorluklarla dolu değişken hayatta aradığını az çok bulmuş ölülerin gittiği o cennetlerden birine göçmüştü. Genci, karısının gülmseyişini ya da ağlamadan önce yüzünü buruşturmasını hatırlamakta güçlük çektiğinden olacak azap ve pişmanlık duyuyordu. Tıpkı kendisinin, gençlik yıllarında, babasını yeniyetme bir imparatoriçeyle aldattığı gibi, üçüncü karısı Batı Sarayı Prensesi de onu genç bir akrabasıyla aldatmıştı. Aynı oyun yeniden hayat sahnesindeydi işte: Ancak bu sefer yaşlı rolünden başkasını oynayamayacağını anlamıştı Genci. Yaşlı adam rolündense hayalet rolünü yeğler olmuştu. İşte bu yüzden bütün mallarını dağıttı, hizmetkârlarını savdı ve son günlerini özellikle dağ yamacına yaptırmış olduğu gözden uzak bir kulübede geçirmek üzere yola düştü. Peşinde, gençliklerinin elden gittiğini bir türlü kabul edemeyen iki-üç dostuyla birlikte şehrin sokaklarından geçti.

Sabahın erken saatleri olmasına karşın kadınlar, yüzlerini kepenklerin ince tahtalarına yapıştırmış, yüksek sesle Genci'nin hâlâ güzel adam olduğunu mırıldanıyorlardı. Bu da Genci'ye gitme vaktinin geldiğini bir kez daha hatırlatıyordu zaten.

Vahşi kır manzarası ortasındaki gözden uzak kulübe üç günde varıldı. Kulübe asırlık bir karaağacın dibinde yükseliyordu. Mevsim sonbahar olduğundan bu güzel ağacın yaprakları kulübenin samandan yapılmış damını örtmüş, sil-

me altından bir çatıya dönüştürmüştü. Yalnızlıklarla geçen bu hayat, fırtınalı gençliğinde, dış ülkelerde geçen sürgün günlerinden bile daha zor ve basit geldi Genci'ye. Böylece bu kibar adam, çoktandır eksikliğini hissettiği, her şeyden vazgeçmek anlamına gelen o eşsiz lüksü nihayet yaşamaya başlayabildi.

Çok geçmeden ilk soğuklar hissedilir oldu. Dağın yamacı, kışın giyilen vatkalı elbiselerin enli katları gibi karla örtüldü. Sis, güneşi sildi. Şafak vaktinden günbatımına kadar Genci, bir maltızın sönük parıltısında Kutsal Yazılar'ı okuyor, bu sofuca ayetlerden en acıklı aşk dizelerinden bile alamadığı tadı alıyordu. Ancak çok geçmeden, –sanki narin gözdeleri için döktüğü bütün o gözyaşları gözlerini dağlamışçasına, görme yetisini yavaş yavaş yitirdiğini anladı. Artık, karanlıkların kendisi için ölümden önce başlayacağı gerçeğine katlanması gerektiğini kavramıştı. Arasına, başkentten,– soğuk ve yorgunluktan şişmiş yara bere içindeki ayakları üzerinde sürüklenen bir haberci geliyor, önünde saygı ile eğilip, kendisini öbür dünyanın ebedi ve belirsiz dostlarından önce, bu dünyada son bir kez görmek isteyen dostlarından haber getiriyordu. Gelgelelim Genci, bundan böyle dostlarının önünde merhamet duyulacak ya da saygı gösterilecek bir kişi olmaktan korkuyor, hep tiksiniş olduğu bu iki duygudansa unutkanlığa bürünmeyi yeğliyordu. Bir zamanlar hattatlık ve şairlik yetenekleri dilden dile dolaşmış olan bu ünlü Prens başını üzgün üzgün sallayarak, gelen haberciyi elinde boş bir kâğıt parçasıyla geri gönderiyordu. Derken, zamanla başkentle mektuplaşmalar azaldı. Mevsim şenlikleri, bir zamanlar tüm bu şenlikleri yelpazesinin tek bir hareketiyle yönetmiş olan Prens'ten uzakta geçip gidiyorlardı. Genci de yalnızlığının elemine kapılıp göz ağrılarının durmadan artmasına seyirci kalıyordu, çünkü ağlamaktan utanmaz olmuştu artık.

Eski gözdelerinden birkaç kadın, anılarla yüklü yalnızlığını kendileriyle paylaşmasını önermişlerdi. En içli mektuplar da Dökülmüş Çiçekler Köyü Hanımı'ndan geliyordu.

Bu hanım, orta halli bir aileden gelen, güzel denebilecek eski bir gözdeydi. Genci'nin öbür eşlerine sadakatle nedimelik etmiş, on sekiz yıl boyunca acı çekmeye inatla katlanarak Prens'i gönülden sevmiştir. Genci, arasıra ona gece ziyaretlerine giderdi. Bu buluşmalar yağmurlu bir gecede yıldızlar kadar seyrek olmakla birlikte, Dökülmüş Çiçekler Köyü Hanımı'nın küçük hayatını renklendirmeye yetmişti. Ne güzelliğini, ne zekâsını, ne de doğduğu aileyi övünme konusu yapmayan Hanım, onca gözdenin arasında tek o, Genci'ye sıccacık bir vefa duygusuyla bağlıydı. Çünkü Hanım, Genci'nin kendisini sevmesini pek doğal bir şey gibi görmezdi.

Mektupları cevapsız kalınca, gösterişsiz, zarif sayılabilecek, orta karar bir araba tutarak, gözden uzak yaşayan Prens'in kulübesine vardı. Ağaç dallarından yapılmış kapıyı çekine çekine itti. Alçakgönüllülükle kesik kesik gülerek orada bulunduğu için özür dilercesine diz çöktü. O zamanlar Genci, ziyaretçilerini yalandan da olsa görebiliyordu henüz. Yitip gitmiş günlerin en amansız anılarını çağrıştıran bu kadının karşısında sınırsız bir öfkeye kapıldı ansızın. Bu öfke, kadının bizzat varlığından çok, dul kadınların kullandığı parfümün kol yenlerine sinmiş olmasındandı. Kadın onu hiç olmazsa hizmetçi olarak yanında alıkoyması için yalvardı. Genci, hayatında ilk kez merhametsiz davranarak kovdu onu. Gelgelelim, kadının Prens'in hizmetindeki ihtiyarlar arasında hâlâ birkaç dostu kalmıştı ve bu dostlar ona bazen Prens'ten haber getiriyorlardı. Hanım, hayatında ilk kez zalimliğe başvurarak, âşığını görmeye can atan bir kadının iyice gece olmasını beklemesi gibi, uzaktan uzağa Genci'nin körlüğündeki gelişmeleri izlemeye başladı.

Tamamiyle kör olduğunu öğrenince de, şehirde giydiği yabanlıkları üzerinden atarak, genç köylü kızlarının giydiği türden kaba saba, kısa bir entari geçirdi sırtına; saçlarını köylü kızlar gibi ördü; köy pazarında satılan türden çanak çömlekle dolu bohçasını yükledi. Bu gülünç kılığa bürünüp kendini kendi iradesiyle sürgün eden Prens'in ormanda tavuskuşları ve karacalarla birlikte yaşadığı yere gitti.

Çamur ve yorgunluk, oyununu daha iyi oynamasına yardımcı olsunlar diye yolun son bölümünde arabadan inerek yürüdü. İlkyazın sevecenlik dolu yağmurları, günbatımının son ışıltılarını da silerek yumuşacık dökülüyorlardı. Vakit, Genci'nin üzerinde ağırbaşlı keşiş entarisiyle, hizmetkârların o tökezlemesin diye çakıllarını ayıkladıkları patika boyunca ağır ağır yürümeye çıktığı vakitti. Gelecek yaşlılık yıllarının ve körlüğün donuklaştırdığı silik ve umursamaz yüzü, bir zamanlar güzelliğe benzer bir şeylerin yansımış olduğu sırtı dökülmüş, kurşunu ortaya çıkmış bir aynayı andırıyordu. Dökülmüş Çiçekler Köyü Hanımı onu böyle görünce yalancılıktan ağlamak zorunda kalmadı.

Bu dişil gözyaşlarının sesi Genci'nin yüreğini sızlatmıştı. Gözyaşlarının geldiği yöne döndü ağır ağır :

— Kimsin sen genç kız? dedi merakla.

— Çiftçi So-Ey'in kızı Ükifün'üm ben, dedi Dökülmüş Çiçekler Köyü Hanımı. Köyün kendine özgü vurgulamasını unutmamıştı konuşurken. Annemle şehre, çanak çömlekle kumaş almaya gitmiştik. Çünkü efendim, beni bir dahaki aya evlendiriyorlar. Ve işte gördüğünüz gibi dağlarda yolumu kaybettim. Ve işte şimdi de ağlıyorum. Çünkü yabandomuzlarından, gözü dönmüş erkeklerden ve ölülerin hayaletlerinden korkarım ben. Prens:

— Sırılsıklam olmuşsun genç kız, dedi elini Hanım'ın omuzuna bastırarak.

Gerçekten de ıslanmıştı. Onca iyi tanıdığı bu elin dokunuşu, saçının telinden çıplak parmak uçlarına kadar ürpertmişti Hanım'ı. Ama Genci onun soğuktan titrediğini sandı tabii. Sonra baştan çıkarıcı sesiyle:

— Kulübeme gel, diye üsteledi Prens. Kömürden çok külle dolu bile olsa, ateşimden ısınabilirsin istersen.

Hanım, bir köylü kadının sıradan yürüyüşünü taklit etmeye özen göstererek Genci'nin peşinden gitti. Birlikte, hemen hemen bütünüyle sönmüş ateşin önünde diz çöktüler. Genci ellerini ateşe doğru uzatıyor, ama Hanım, bir köylü kızı için fazla narin olan ellerini gizliyordu.

— Körüm, diye iç geçirdi Genci bir zaman sonra; giysilerini hiç sıkılmadan çıkarıp ateşimin önünde dilediğin gibi ısınabilirsin.

Hanım, köylü kadın giysilerini usulca çıkardı. Ateş, puslu bir amberden oyulmuş gibi duran bedenini pembeleştirmişti. Genci, ansızın:

— Seni aldattım genç kız, dedi. Ben hepten kör değilim. Seçebiliyorum seni. Gördüğüm buğu seni saran bir hale belki, ama yine de seçebiliyorum. Bırak, hâlâ ürperen şu kolunun üzerine koyayım elimi, bırak...

İşte böyle... Dökülmüş Çiçekler Köyü Hanımı, on sekiz yılı aşkın bir süre yazgısına katlanarak, kendince sevmiş olduğu Prens Genci'nin yeniden gözdesi oldu. Aşkı yeni tadan bir genç kızın gözyaşlarıyla utangaçlığını taklit etmeyi de unutmadı. Bedeni şaşılacak kadar genç kalmıştı; Prens'in zayıflayan görme yetisi kadıncağızın saçlarındaki birkaç tel beyazı görmeyi de engellemişti.

Okşamalar sona erince, Hanım, Prens'in önünde diz çöküp şöyle dedi:

— Seni aldattım Prens. Ben çiftçi So-Ey'in kızuyum, evet, ancak dağlarda yolumu yitirmedim. Genci'nin ünü bizim köye ulaşınca, kendi isteğimle kalkıp senin kollarında aşkı tatmaya geldim.

Genci, rüzgârın ve kışın darbesiyle iki yana yatan bir fıstık çamı gibi sallana sallana doğruldu bacakları üzerinde. Sanki bir şeyleri ıslıklayan sesi ile:

— Her gece hayâli yüzünden uykularım kaçan o ıslıl ıslıl gözlü Prens'in anısını hatırlattın bana. Lânet olsun, çek git hadi.

Ve Dökülmüş Çiçekler Köyü Hanımı yaptıklarından bin pişman olarak ayrıldı oradan.

Bunu izleyen haftalarda Genci yalnız kaldı. Acı çekiyordu. Bıkkınlıkla, şu dünyanın tuzaklarına bir kez daha düştüğünü, öbür dünyanın temiz sadeliğine ve dipdiri tazeliğine pek de o kadar hazırlıklı olmadığını anlamaya başlıyordu. Çiftçi So-Ey'in kızının ziyareti, ince bilekleri,

külâh biçiminde iri göğüsleri, uysal ve dokunaklı gülüşleri olan yaratıklara beslediği iştahı bir kez daha kabartmıştı işte. Kör olmaya başladığından beri, dünyayla tek ilişkisi dokunma duyusuydu. Ardında gizlenmeye geldiği manzara onu avutmaya yetmiyordu artık. Çünkü bir ırmak gürültüsü bir kadın sesinden daha tekdüzedir; bulutların perçemleriyle tepelerin eğimleri görenler içindir. Bütün bunlar bizden çok uzaklarda uçup süzülmeyle yetinirler; bırakmazlar okşayalım.

Aradan iki ay geçince, Dökülmüş Çiçekler Köyü Hanımı ikinci bir girişimde bulundu. Bu kez, titizlikle giyinip kokular süründü. Gelgelelim, üzerindeki giysilerin kesiminde şık, onu iddiasız ve ince gösterebilecek birtakım ayrıntıların bulunmasına mümkün olduğunca dikkat etti. Ölçülü ancak sıradan parfümünün, saray çevresini tanıtmakla birlikte, saygın bir taşra beyliğinden gelen hayâl gücü kıt bir kadını çağrıştırmasına da özen gösterdi.

Bu özel gün için, gösterişli fakat şehrin son moda inceliklerinden yoksun bir tahtırevanla taşıyıcılar kiraladı. Genci'nin kulübesine gece yarısına doğru varmayı planladı. Yaz mevsimi dağlarda ondan önce davranmış, Genci'ye kendisinden daha çabuk ulaşmıştı. Genci, karaağacın dibine oturmuş ağustosböceklerini dinliyordu. Hanım, yüzünün yarısını yelpazesinin arkasına gizleyerek Genci'ye yaklaştı ve rahatsız etmek istemeyen sıkılgan sesi ile fısıldadı:

— Ben Şüjo'yum, Sükazü'nün karısı Şüjo. Yamato bölgesinde yedinci dereceden bir soyludur kendisi. İze Tapınağı'nı ziyaret için yola çıkmıştım. Az önce taşıyıcılarımdan biri ayağını burktu. İşte bu yüzden yoluma şafaktan önce devam edemeyeceğim. Hizmetkârlarımı yatırabileceğim ve dillere düşmeden kalabileceğim bir dağ evi gösterebilir misiniz bana?

— Genç bir kadın kör bir ihtiyarın evinden başka nerede daha iyi korunabilir dile düşmeden dedi Prens, acı acı. Kulübem hizmetkârlarını barındırmak için çok küçük; on-

lar bu ağacın altında yatarlar; ama çilehanemin tek döşegini sana verebilirim istersen.

El yordamıyla kadına yolu göstermek için yerinden kalktı. O ana kadar gözlerini çevirmemişti ona. Birden onun artık tamamıyla kör olduğunu anladı kadın. Kuru yapraklardan döşegin üzerine uzandığında, Genci gelip yeniden kulübenin önündeki hüznü dolu nöbet yerini aldı. Üzgündü. Üstelik bu genç kadının güzel olup olmadığını bilmiyordu.

Gece sıcak, aydınlıktı. Ay, kör adamın yeşim taşından oyulmuş gibi duran göğe yönelmiş yüzüne ölgün bir ışık tutuyordu.

Bir hayli bekledikten sonra Hanım, kuru yapraklardan yapılmış döşeginden kalktı; gelip eşige oturdu. İç geçirerek:

— Gece güzel, benim de uykum yok. İzin ver, yüreğimi kabartan şu şarkılardan bir tanecik söyleyeyim, dedi.

Ve sorunun cevabını beklemeden, Prens'in genç karısı Menekşe Murazaki'den sık sık dinlemiş olduğu, bu yüzden de pek sevdiği bir şarkı söyledi.

Genci hüznülenerek meçhul kadının yanına kayd:

— Gençliğimin sevilen şarkılarını tanıyan genç kadın, nereden gelirsin? Eski zaman şarkıları çalan harp, bırak dokundurayım ellerimi tellerine... diyerek, Dökülmüş Çiçekler Köyü Hanımı'nın saçlarını okşadı. Daha sonra:

— Ne yazık ki kocan benden daha yakışıklı, daha genç, öyle değil mi Yamato ülkesinin genç kadını? diye sordu.

— Kocam senden daha yakışıklı değil. Üstelik senden yaşlı gösteriyor, diye cevap verdi Dökülmüş Çiçekler Köyü Hanımı.

Böylece Hanım yepyeni bir kılıkla Prens Genci'nin sevgilisi oldu. Sabahleyin sıcak çorba hazırlanırken Genci'ye yardım etti. Genci ona:

— Sevecen, becerikli ve uysalsın genç kadın, dedi. Eminim aşta onca mutluluk tatmış olan Prens Genci bile senin kadar tatlı bir sevgiliye sahip olmamıştır.

— Prens Genci'nin adını bile duymuş değilim, dedi Dökülmüş Çiçekler Köyü Hanımı başını sallayarak.

— Ne? diye ansızın bir çığlık koyverdi Genci; bu kadar çabuk mu unutuldu adı.

Sonra da bütün gün somurttu durdu. O zaman kadın bu sefer de yanılmış olduğunu anladı. Gelgelelim Genci onu kovacağına dair tek söz etmiyor, Hanım'ın ipekli elbisesinin otların arasındaki hışırtısını dinlemekten de pek hoşlanır görünüyordu.

Dağdaki ağaçları altın sarısıyla eflâtuna bürünmüş peri kızlarına dönüştürerek geldi sonbahar. Fakat peri kızlarının yazgısında ilk soğuklar başlarken ölmek de vardır. Dökülmüş Çiçekler Köyü Hanımı, Genci'ye kızıl kahverengileri, morumsu kahverengileri, kül rengine çalan kahverengileri anlatıyor, bütün bunlara yeri gelmişken değiniyormuş gibi görünmeye de özellikle özen gösteriyor, ona yardım elini uzattığını açık seçik ortaya koymaktan her seferinde kaçınıyordu. Bulup buluşturduğu çiçeklerden yapıma usta işi gerdanlıklarla, daha hafif olsun diye özen göstere göstere daha da kusursuzlaşan seçkin yemeklerle, eskinin buruk, hüznü şarkılarına yakıştırdığı yeni sözlerle Genci'nin aklını başından alıyordu. Bir zamanlar Genci'nin onu ziyarete geldiği Beşinci Gözde Köşkü'nde de aynı işveleri yapmıştı. Fakat o zamanlar, akli başka sevdalarla dolu olduğundan bunlara pek aldırmamıştı Genci.

Sonbahar bitiminde bataklıkları bir ateştir aldı. Pis koku havada haşerat kaynıyordu. Alınan her soluk, zehirli bir kaynaktan içilen bir avuç su gibiydi. Genci hastalandı. Bir daha hiç kalkamayacağını bildiği kuru yapraklardan döşegine yattı. Hanım'ın karşısında böylesine zayıf ve halsiz kalmış olmaktan, hastalık gereği katlanmak zorunda kaldığı özel bakımdan utanıyordu. Gelgelelim ömrü boyunca, her aşk deneyiminde, yürek parçalayıcı, iç kemirici, eşsiz bir taraf bulmaya çalışmış olan bu adam, bundan böyle iki insan arasındaki bu yepyeni beraberliğin, aşkın kısıtlı huzuruna olan katkısını kabullenmek durumundaydı.

Hanım'ın bacaklarını ovduğu bir sabah, Genci dirseklerinin üzerinde doğruldu, el yordamıyla Hanım'ı kollarından yakalamaya çalışarak mırıldandı:

— Şu ölen adama bakan genç kadın, kandırdım seni. Ben, Prens Genci'yim.

— Sana geldiğimde cahil bir taşralıydım, dedi Hanım. Prens Genci'nin kim olduğunu bilmiyordum. Şimdi erkeklerin en yakışıklısı, en çekicisi olduğunu biliyorum; hem, senin sevmek için Prens Genci olmaya ihtiyacın yok ki.

Genci bir gülümsemeyle teşekkür etti. Gözleri sustuktan beri, bakışları dudaklarına yerleşmiş gibiydi.

— Yakında öleceğim, dedi bitkin sesiyle. Hep çiçeklerle, böceklerle, yıldızlarla paylaştığım şu bahta küsmüş değilim. Her şeyin bir düş gibi gelip geçtiği bir dünyada küsmek, küfretmek yakışmaz insana. Nesnelere, varlıkların, yüreklerin dayanıksız olmalarından yakınmıyorum; yakınmıyorum çünkü güzelliklerinde, felaketlerin, bahtsızlıkların da payı var. Beni kıran, eşsiz, tek olmaları. Eskiden hayatın her anında bir daha ele geçmeyecek olan fırsatı kaçırmayıp yeni bir esin bulmak gerektiğine inanırdım. Bu inanç, gizli zevklerim içinde en güçlü olanıydı. Oysa şimdi, sadece bir kereliğine verilen muhteşem bir ziyafete tek başına katılan bir ayrıcalıklı gibi ölüyorum... Sevgili nesnelere, ölen bir körden başka tanık yok size. Benim sevdiğim kadınlar kadar güzel, gülmeyişleri farklı olacak ve bir zamanlar beni tutkuyla coşturmuş olan benleri, akamberden yanaklarında ancak bir zerre kadar değişmiş olacak. Dayanılmaz bir sevdanın yükü altında başka kalpler kırılacak, fakat bu kalplerin gözyaşları bizim gözyaşlarımız olmayacak. Arzuyla terleyen eller, çiçek açmış bademliklerin altında kenetlenmeyi sürdürecektir. Ama, insan mutluluğu üzerine badem çiçekleri ancak bir kez sağnak gibi yağar, ikincisi yoktur. Ah, sel sularında sürüklenenlere benzetiyorum kendimi. Suyun geçtiği yerden geriye, hiç olmazsa bir parça toprak kalsın isteyen bir insan gibi hissediyorum. Birkaç sararmış mektubun, ya da solmuş birkaç

yelpazenin bırakılabileceği bir parça toprak. Bana olan sevgisini ölümünün ertesi günü anladığım ilk karım Mavi Prenses'in anısı, üzerine titreyen ben buralardan gidince senin halin nice olacak? Ya sen, Sarmaşıklı Köşk Hanımı, sen ki kollarımda kıskanç bir rahibenin beni başkasıyla paylaşmaktan diretmesi yüzünden boynu bükük öldün. Senin hatıran nice olacak? Ve siz benim gencecik karıcığım, siz benim güzel üvey anacağım: Bir sadakatsizliğin hem kurbanı, hem suç ortağı olmanın acı tadını sizin tuzığa düşürücü o anılarınız öğretti bana... Ya sen Bahçe Böceği Hanımı, sen ki utancından silinip gittin ve ben senin kadınca gülümseyişinin niteliklerini taşıyan çocuksu yüzlü erkek kardeşinle avundum; senin halin nice olacak. Ve sen Uzun Geceler Hanımı'nın sevgili anısı, evimde ve kalbimde üçüncü sırayı almaya katlanan ve onca yumuşak olabilen sen; senin halin nice olacak? Ve sen çiftçi So-Ey'in kızının kırsal anısı, sen ki yalnız geçmişimi sevdin... Hele sen, bir anı bile olmaya vakti bulunmayan sen; sen, şimdi ayaklarımı ovan Şüjo'nun sevgili anısı... Seni daha önceden tanımış olmayı bilsen ne kadar isterdim; fakat bir meyvenin son güzler için bekletilmiş olması daha doğru belki...

Hüzünle esriyerek başını sert yastığa bıraktı yeniden. Dökülmüş Çiçekler Köyü Hanımı, Genci'nin üzerine eğildi ve bütün bedeniyle titreyerek sordu :

— Sarayında bir başka kadın yok muydu? Adını söylemediğin bir başka kadın... Dökülmüş Çiçekler Köyü Hanımı hani... Ah, hatırla hele...

Ama Prens Genci'nin yüzünü yalnız ölümlere nasip olan o huzur örtmüştü artık. Son bulan acılar, yüzünden bütün doygunluk ve ıstırap çizgilerini silmiş ve onu on sekiz yaşında bir delikanh olduğuna inandırmış gibiydi. Dökülmüş Çiçekler Köyü Hanımı kendini daha fazla tutamayarak yere kapandı. Tuzlu gözyaşları fırtınalı havalarda yağın yağmur gibi kamçılıyordu yanaklarını. Tutam tutam dökülen saçları, kozadaki ipekler gibi uçuşuyorlardı. Genci, bir tek onun adını unutmuştu.

NEREUS KIZLARI'NI
SEVEN ADAM

İskemlelerinde baygın oturan birkaç müşterinin boş bir çabayla güneşten korunmaya çalıştığı küçük kahvenin tentesi altında, limanın tozu toprağı, sıcağı ve pis kokusu ortasında ayakta duruyordu. Kızıl renkli pantolonu ayaklarının azıcık üstündeydi. Bu ayaklar, fırlamış bilek kemikleri, nasırlı uzun tabanları, yere sağlam basan esnek parmaklarıyla o akıllı ayaklar ırkındandı. Taşların güçlü hacminde sertleşmiş, toprakla havanın temasına alışkın, Akdeniz ülkelerinin giyinik insanında çıplak insanın o özgür başıboşluğunu gizleyen ayaklar. Kuzeyin, pabuçlara hapsedilmiş, yere yan basan, hantal, beceriksiz ayaklarından onca değişik, canlı ayaklar... Gömleğinin uçuk mavisi, yaz mevsiminin ışıklarıyla solgun gökyüzünün renk ayırımına uyum sağlıyordu. Dayanaksız kayalıkları andıran omuz ve kürek kemikleri, gömleğinin yırtıklarını delip dışarı fırlamış gibiydiler. Azıcık sivri kulakları, bir şarap testisinin kulpları gibi çevrelemişti kafasını. Antikçağ'dan kalma kırılmış bir heykelin nankör topraktan günışığına çıkışı gibi, solgun, durgun, anlamından soyutlanmış gibi duran yüzünde tartışılmaz bir güzelliğin izleri vardı hâlâ. Katırların gözkapaklarındaki gibi kıvrım kıvrım kirpikler ardında gizlenen gözlerinde en ufak kuşku yoktu. Sağ elini, müzeleri ziyaret edenlerden hayranlığın sadakasını dilenen arkaik tanrıların bıkkınlık veren el hareketiyle öne uzatıyor ve pırıl pırıl dişlerini ortaya seren açık ağzından uyumsuz sayıklamalar dökülüyordu.

— Sağır-dilsiz galiba.

— Sağır değil.

Jean Demetriyadis, adanın ünlü sabun fabrikalarının sahibi, meczubun dalgın bakışlarının denizin oralara bir yere

doğru kayıp gittiği anı yakalayıp taşlığın üzerine bir dra-
mi fırlattı. Dilenci, ince kum tabakasında sesi yarı yarıya si-
linen çınlamayı duymazhk etmedi. Küçük madeni parayı
arsızca yerden kaptı ve rihtimin ucundaki martılar gibi çığ-
lık atarak az önceki seyir yerine döndü yeniden. Jean De-
metriyadis, koyu renk nefis bir şurupla dolu bardağını
masaya bıraktı. Yineledi :

— Sağır değil. Ağzından söz, başından akıl öyle koşul-
larda gitmiş ki, zengin ve çoğu zaman yolunda usanç ve boş-
luktan başka bir şeyle karşılaşmayan ben bile kıskanıyorum
onu. Bu Panegyotis (adı budur), on sekiz yaşında karşısına
çıkan çıplak Nereus Kızları yüzünden böyle dilsiz kaldı.

Adının geçtiğini duyan Panegyotis'in dudaklarında
utangaç bir gülümseme belirmişti. Yüzünü pek hatırlaya-
madığı ve bir koruyucu gibi gördüğu bu önemli adamın
söylediklerinin anlamını kavramışa benzemiyordu; ama ke-
limelerin kendilerini değil tınlarını dinliyordu zaten. Sözü
edilenin kendisi olmasından memnun, bir de belki yine bir
sadaka koparma umuduyla, yemeği unutulmasın diye ön
ayağıyla sahibinin dizini yoklayan bir köpeğin çekingen ve
korkak tavrıyla elini belli belirsiz uzattı.

— Köy eşrafından birinin oğlu, diye sözünü sürdürdü
Jean Demetriyadis. Bizim burada zenginlik kuraldışıdır
ama, bu insanlar gerçekten de çok zengin. Ailesinin ne ya-
pacağını bilemediği arazileri, iyi taştan yapılma güzel bir evi,
çeşit çeşit meyve ağaçlarıyla dolu meyve bahçeleri, bostan-
ları, mutfaklarında çalar saatleri, ikonaların asılı durduğu
duvarlarının önünde hiç söndürmedikleri bir lambaları,
neyse kısaca her şeyleri var. Yunanlı bir delikanh için söy-
lendiğinde yersiz kaçan “bir eli yağda bir eli balda yaşayıp
gider işte” sözleri, söz Panegyotis'e gelince anlam kazanır-
dı. Panegyotis'i önceden çizilmiş bir yolun beklediği de söy-
lenebilirdi. Toz toprak içinde, tekdüze ve çakıllı bir Yunan
yoluydu bu. Oysa bu yolun üzerinde, şurda burda öten
ağustosböcekleri, taverna kapılarında pek de can sıkıcı sayı-
lamayacak molalar da olur. Panegyotis, kadınlara zeytin

devşirmeye yardım eder, kuru üzüm sandıklarıyla tütün balyalarının ambalajını denetler, tütün alıcılarıyla pazarlıkta, umdukları fiyatın üstüne çıkmayan her türlü teklifi nefretle geri çevirir, hep babasından yana çıkardı. Benim fabrikada çalışan iyi huylu bir kızcağız vardı, veterinerin kızı; onunla nişanlıydı. Çok yakışıklı olduğundan, ülkede aşkı seven ne kadar kadın varsa o kadar sevgilisi olduğu söyleniyordu. Bir ara rahibin karısıyla yattığı söylentileri dolaştı. Hal bu olsa bile, rahibin Panegyotis'e pek çıkışacağı yoktu; çünkü rahip kadınlardan hoşlanmıyor, karısıyla da pek ilgilenmiyordu. Kadın da önüne çıkanla yatıyordu zaten. O zamanki mutluluğunu bir düşünün Panegyotis'in: Güzellerin sevgisi, erkeklerin kıskançlığı, bazen de arzusu; gümüş bir kol saati; anasının gün aşırı ya da üç günde bir yıkayıp ütölediği bembeyaz gömleği, öğle yemeklerinde pilavı, akşam yemeklerinde toz maviye çalan mis kokulu rakısı... Gelgelelim mutluluk kırılığandır: Koşullarla insanlar yıkmadığı zaman hortlaklar çıkar onun karşısına. Adamızın garip varlıklarla dolu olduğunu belki bilmiyorsunuz. Bizim hortlaklarımız, sizin Kuzey'deki, gündüzlerini mezarlarda geçirip, yalnızca geceleri ortaya çıkan korkunç görüntülerinize benzemez. Beyaz çarşaflara bürünmek gibi tasaları yoktur; üstelik iskeletleri de etle örtülüdür. Ancak, en azından adları konmuş, hayatı tanımış, acıyı tatmış ölümlerin ruhlarından daha tehlikelidirler belki. Kızlarımızın Nereus Kızları, insanı hem koruyup hem de yok eden doğa gibi masum ve kötüdürler. Antikçağ'ın tanrı ve tanrıçaları ölüp gitmişlerdir. Onlardan geriye mermer cesetlerden başka bir şey kalmadı bize. Bizim Nereus kızları, sizin Praksioteles'ten edinmiş olduğunuz imgelerden çok, sizin perilere benzerler. Ancak bizim halkımız onların gücüne inanır. Nereus kızları tıpkı toprak gibi, su gibi, güneş gibi yaşarlar. Onların da, yazın ışıkları ete kemiğe dönüşür ve işte bu yüzden bir göründüler mi insana şaşkınlık verir, baş döndürürler. Yalnız trajik öğle vakitlerinde görünürler. Günün en yakıcı vaktinin tilsimına bürünmüş gibidirler. Öğle uykusu-

na yatmadan önce, köylülerin kapılarını sıkı sıkı örtüp kapamaları güneşe değil, onlara karşıdır. Gerçekten de öldürücü olan bu periler, insanın ateşli bir hastalığı yavaş yavaş içtiği sular kadar güzel, arı, serinletici ve zararlıdırlar. Onları görenler, arzu ve esrimeyle yavaş yavaş eriyerek tükenirler. Onlara yaklaşmak yürekliliğini gösterenler ise, ömür boyu dilsiz kalırlar, çünkü aşklarındaki gizin sıradan kişiye açıklanması sakıncalıdır. Derken, bir temmuz sabahı, baba Panegyotis'in koyunlarından ikisi dört dönmeye başladı. Bulaşıcı hastalık kısa zamanda sürünün en güzel koyunlarına kadar yayıldı. Evin önündeki bir öbek basık toprak kısa zamanda hasta hayvanlar için bir tımarhane olup çıktı. Panegyotis, günün en sıcak vaktinde, güneş altında, tek başına, Aziz Elias tepesinin öte yamacındaki deniz kıyısına yaslanmış bir köyde oturan veterineri çağırmaya gitti. Güneş batarken henüz dönmemişti. Panegyotis'in babası bu sefer de koyunlarından vazgeçip oğlunu aramaya başlamıştı. Çevredeki vadi ve kırlarda boşuna aradılar Panegyotis'i. Ailenin kadınları, bütün gece, iki düzine mumla aydınlatılmış bir samanlıktan ibaret olan, ve her an kapı açılıp içeri, ansızın, Meryem İsa'yı doğurmaya girecekmiş hissinin veren köy kilisesinde dua ettiler. Ertesi akşam, erkeklerin, köy meydanında önlerinde küçük bir kahve fincanı ya da bir kaşık reçel ve bir bardak suyla oturdukları yorgunluk giderilen saatlerde, ölümden dönmüş gibi görünen tamamen değişmiş bir Panegyotis bulduk karşımızda. Gözleri pırıl pırıl parlıyordu, ama gözünün iris tabakasını zedelemişe benziyordu. İki ay sıtmadan hasta yatmış olsa bile bunca sararamazdı. Biraz mide bulandırıcı bir gülümseme, kelimelerin dökülmez olduğu dudaklarını çarpıtmıştı. Fakat hepten dilsiz değildi henüz. Kuruyan bir kaynağın gurultulu sesleri gibi kopuk kopuk heceler dökülüyordu ağzından.

— Nereus Kızları... kızlar... güzel... çıldırtıcı... sarı... sapsarı saçlı...

Ağzından çıkan son sözler bunlar oldu. Sonraki gün-

ler, yine sık sık kendi kendine, “Sarı... sapsarı saçlı” diye, bir ipekliyi okşarmışçasına tekrarladığı duyuldu. Hepsi bu. Gözleri parıldamaz oldu. Ama, sabit ve dalgın bakışları bir tuhaf oldu: İşte, gözlerini hiç kırpmadan güneşi seyrederek durur böyle. Bu göz kamaştırıcı nesneyi saygıyla incelemekten zevk alıyor belki de. Sayıklamaya başladığının ilk haftalarında köydeydim: Ateşi yoktu, nöbet geçirmiyordu, güneş de çarpmamıştı. Ailesi onu alıp cinini kovdurmaya yakındaki ünlü bir manastıra götürdü: Hasta bir koyun gibi yumuşak başlılıkla katlandı her şeye. Ancak, ne kilisedeki ayinler, ne kutsal tütsüler, ne de köyün kocakarılarının düzenlediği büyü törenleri kovabildi güneş rengi Nereus Kızları’nı kanından. Bu yeni halinin ilk günlerini oraya gidip gelerek geçirdi: Usanmak nedir bilmeden, hayâlin görüldüğü o yere koşuyordu hep. Orda, küçük bir vadi ortasında, balıkçıların bazen içme suyu doldurmaya geldikleri bir kaynak vardır; denize doğru bir patika uzanır incirliklerden. Kimileri, tek tük çalılıkların arasında belli belirsiz ayak izlerine, dişil ayak izlerine rastladıklarını söylediler. Bedenlerin ağırlığı ile oyulmuş küçük çukurlarmış bunlar. Sahneyi gözünüzün önüne getirin: İncir ağaçlarının gölgesinde güneşin açtığı gedikler, ama bir gölge değil bu, ışığın daha yeşil, daha okşayıcı bir görünümü; kanat vuruşlarıyla yerinden sıçrayan bir avcı gibi kadınların çığlık ve gülüşmelerine uyanan genç köylü; kollarını kaldırdıkça sapsarı tüyleriyle güneşi tutup durduran kusursuz kızlar; çıplak bir karnın üstünde kıpırdanan bir yaprak gölgesi; mor değil, pembe uçlu, duru beyaz bir göğüs; Panegyotis’in bu saçları darmadağın eden öpücükleri; öyle saçlar ki bunlar, sanki bal çiğniyor ağızda; bu bacakların arasında yitirdiği arzu. Nasıl ki kalp, gözü kamaştırmadıkça aşk gerçekleşmez, güzellik sarhoş etmedikçe de şehvet duyulmaz. Bunun dışında, bir açlık, bir susuzluk gibi gelişir her şey. Ada kızlarının dünyası, dişi sürü hayvanlarının dünyasından ne kadar farklı ise, Nereus Kızları’nın genç meczuba açtıkları dünya da ada kızlarınınkinden o kadar farklı. Panegyotis’e, esrikliği, mucizenin

içinde eriyip bitmeyi, bilinmezi, mutluluğun ışıltılı yaramazlıklarını öğretti onlar. Bu güzel öğlen şeytanlarının aşk peşinde dört döndükleri kızgın saatlerde, Panegyotis'in bugün hâlâ onlarla buluştuğu söyleniyor. Nişanlısının yüzü dahil, her şeyi unuttu: Pis bir dişi maymundan kaçır gibi kaçıyor kızdan. Rahibin karısı geçerken yere tükürüyor. Avuntu buluncaya kadar iki ay ağladı durdu kadın. Nereus Kızları onu oyunlarına katabilmek için masum bir fauna gibi aptala çevirdiler.

Çalışmaz oldu. Aymış, günmüş, umurunda değil. İşte buralarda dönüp dolanıyor böyle; ana yoldan geçmeden, ıssız tepelerin ardına gizlenmiş çam ormanlarına, tarlalara vuruyor. Taş duvarların üzerine bırakılmış bir yaseminin, servilerin altına bırakılmış beyaz bir çakıltasının Nereus Kızları'yla buluşma saat ve yerini belirten işaretler oldukları söyleniyor. Köylüler, Panegyotis'in bundan böyle yaşlanmayacağını anlatıyorlar. Büyüye gelen herkes gibi o da yaşı on sekiz mi, yoksa kırk mı belli olmadan solup gidecek. Gelgelelim dizleri titriyor. Hem, akıl baştan gitti mi bir daha gelmez artık. Söz dersiniz, bir daha doğmayacak dudaklarında. Homeros, ta o zamanlardan, bu altın tanrıçalarla yatanların zekâ ve güçlerini yitiregeldiklerini bilmiştir. Ama ben, Panegyotis'e imreniyorum. Gerçekler dünyasından çıkarak düşler dünyasına girdi o. Arasına, sıradan insanın gözünde en gizli gerçeklerin düşe dönüştüğünü düşünüyorum da...

— Ama Jean, Panegyotis'in Nereus Kızları'nı gerçekten görmüş olduğunu düşünmüyorsun herhalde, dedi bayan Demetriadis hışımla.

Ancak Jean Demetriadis iskemlesinden yarı yarıya doğrulmuş, üç yabancı kadının kendisine kibirle verdikleri selamı almakla pek meşgul olduğundan cevap veremedi bu soruya. Üzerlerine sıkı sıkı yapışmış beyaz bez giysiler içerisindeki bu üç genç Amerikalı kadın, peşlerinde, pazardan alınmış öteberinin ağırlığıyla ikiye katlanan bir hamalla boydan boya güneş altındaki rıhtımda yumuşak adımlarla

yürüyorlardı. Okul çıkışı üç küçük kız gibi el ele tutuşmuşlardı. İçlerinden biri başına mersinfilizleri takmış, başı açık yürüyordu. İkincisinin Meksika işi hasır bir şapkası vardı; üçüncüsüye pamuklu kumaştan bir eşarp bağlamıştı başına; siyah güneş gözlükleri bir maske gibi koruyordu gözlerini. Bu üç kadın, anayoldan uzakta bir ev satın almış, adaya yerleşmişlerdi. Geceleri sandallarından üç kancalı oltalarıyla balık tutuyor, güz gelince de bildircin avlıyorlardı. Kimseyle görüşmüyor, gündelik hayatın gizliliğine hizmetçi karıştırmaya olan korkularından da, kendi işlerini kendileri görüyor ve belki de iftirayı dedikoduya yeğlediklerinden şiddet ve yabanilikle kaçıyorlardı insanlardan. Panegyotis'in bu üç tanrıçaya fırlattığı bakışlarda bir zaaf görmek için gözlerine baktım. Boşuna: Gözleri dalgın ve parıltısızdı. Kadın kılığındaki bu Nereus Kızları'nı hatırlamadığı ortadaydı. Yumuşak ve hayvansı bir hareketle içimizden birinin ceplerinden düşen parayı kapmak için ansızın çömeldiğinde, omuzundan sarkıtarak taşıdığı balıkçı cepkeninin sert dokusunda, benim inancıma göre tartıya gelmez, göze görünmez belirsizlikte tek kanıt olan o biricik şeyi gördüm ansızın: Yolunu şaşırılmış, ipeksi bir sarı saç teliydi bu.

KIRLANGIÇLAR MERYEMİ

Keşiş Therapion, gençliğinde yüce Athanasius'un en sadık öğrencilerindendi. Sert, soğuk bir adamdı. Ruhlarında şeytan barınmadığından tam emin olmadıkça insanlara yumuşak davranmazdı. Mısır'da mumyaları diriltip İncil okutmuş, Bizans'ta imparatorların günahlarını dinleyip akıl vermişti. Yunanistan'a bir kuruntuya olan inancı sürüklemişti onu. Hâlâ Pan'ın büyücülüklerine inanmayı sürdüren bu ülkeden şeytan kovmaktı amacı. Köylülerin, akşam biraz rüzgâr esse, bizim yerimize titrerlerse ateşli hastalıklardan kurtuluruz diye düşünerek, bez parçaları astıkları kutsal ağaçları; toprağı verime kışkırtmak için tarlalara sapladıkları dimdik fallus biçimli taşları; kaynak kovuklarıyla duvar aralarına sıkıştırdıkları kilden yapıma tanrıları gördükçe, öfkesinden ateşi çıkıyordu. Kutsanmış malzemedan başka malzeme kullanmamaya özen göstererek Cephise Irmağı kıyısında kendi elleriyle ufak bir kulübe yapmıştı kendisine. Köylüler fakir katıklarına onu da ortak etmiş, ancak bu insanlar, sağlıksız, cılız, dünyalarını altüst eden savaş ve kıtlıklardan bıkmış olmakla birlikte, Therapion bir türlü onları istediğı gibi tanrı katına çıkarmayı becerememişti. Doğan güneş gibi altın rengine bürünmüş Meryem'in oğlu İsa'yı taparcasına seviyorlardı; gelgelelim, gönülleri, ağaçlarda yuva yapan ya da suların çığıltısından fıskıran tanrısal varlıklardan vazgeçmek bilmiyordu. Her akşam, ellerinde kalan tek keçinin sütünü götürüp Orman Perileri'ne adadıkları çınar ağacının altına bırakıyorlardı. Delikanlılar, öğlenleri, bal ve kekikle beslenen bu sumermeri gözlü kızları gözetlemek için ağaçların arasına dalıp saklanıyorlardı. Başka yerlerde duman olup uçup giderken, burada, bu sert ve kuru toprak-

larda bir çehre edinerek gerçeğin özüne bürünen bu kızlar, bu toprakların kızlarıydı. Her yer onların cıvıltılarıyla çınlardı. Çeşmelerin önündeki çamurlu topraklarda ayak izlerine rastlanır, uzaktan bakınca, pırıl pırıl yanan bedenlerinin beyazlığı kayalıkların yansımasıyla kaynaşırdı. Bazı damları taşıyan kötü rendelenmiş çatı kirişlerinde sakatlanmış Orman Perilerinin yaşayageldiği söylentiler arasındaydı. Ve geceleri, Orman Perilerinin şarkılar mırıldandıkları, bazen de yakınlıkla ağladıkları işitilirdi. Otlamaya salınan hayvanlar, hemen hemen her gün efsunlanarak dağda kaybolur ve neden sonra bulduklarında, küçük bir kemik yığını kalmış olurdu geride. Bu afacan kızlar, çocukları ellerinden tutarak uçurum kenarlarında dans etmeye götürürlerdi; kızların narin ayakları yere değmezdi, ama boşluk, çocukları kapar götürürdü. Bazen peşlerine düşüp ölümü bir kaynak suyundan tadan küçük bir çocuk, ateşten titreye titreye, soluk soluğa dönerdi geri. Her felaketten sonra Keşiş Therapion, bu uğursuz kızların gizlendikleri ormana yumruk sıkarak, ama köylüler, bedenlerinin yalnız yarısı görünen bu körpe perileri gönülden sevmeyi sürdürür, delilerin beyinciklerini dağıtan güneş, uyuyakalan anaların sütünü kurutan ay ve onca acı veren aşk nasıl bağışlanırsa, uğursuzluklarını öyle bağışlardı.

Keşiş, onlardan bir dişi kurt çetesinden korkar gibi korkmakla birlikte, onlara bir fahişe sürüsüne duyulan ilgiyi duyuyordu. Huyu suyu belli olmayan bu güzeller ona hiç huzur vermiyorlardı. Geceleri, bir odanın içinde dört dönen yarı evcilleştirilmiş hayvanların sıcak soluklarını andıran soluklarını duyuyordu yüzünde. Bir hastaya kutsal şarapla ekmek götürmek için ormandan geçmeyi göze almışsa, yolda giderken, genç keçilerinkini andıran tıkr tıkr yürüyüşlerinin huysuz titreşimini hissediyordu topuklarında. Dua vaktinde, bütün çabasına rağmen dayanamayıp da uykuya daldığı olursa, gelip masum masum sakalını çekiştiriyorlardı. Keşişi baştan çıkarmaya uğraşmıyorlardı; kahverengi çuhadan kalın giysileriyle pek çirkin, pek gülünç ve

yaşlı buluyorlardı onu. Bütün güzelliklerine rağmen, o da onlara temiz duygulardan uzak bir istek besliyor değildi: Çünkü Orman Perileri'nin çıplaklığı tıpkı bir tırtılın derisi, ya da bir karayılanın gömleği gibi tiksindiriyordu Therapion'u. Bu Orman Perileri bütün bunlara rağmen günah işlemesine neden oluyorlardı. Çünkü, -sanki yaratıcılık, oynamaktan hoşlandığı kötücül bir oyunmuş gibi- Tanrı'nın bunca yararsız, bunca zararlı yaratığa vücut vermiş olmasını anlayamıyor, O'nun bilgeliğinden kuşku duymaya başlıyordu. Bir sabah köylüler keşişlerini Orman Perileri'nin çınarını kesmeye uğraşırken gördüler. Bu işe iki sebepten dolayı çok üzdüler; çünkü, giderken bütün kaynakları da kendileriyle birlikte götürecek olan Orman Perilerinin öç almasından korkuyorlardı; ayrıca, bu çınar toplanıp dans ettikleri meydana gölge verirdi. Gelgelelim, yağmurla güneşi bağışlayan göklerdeki Baba'yla aramız bozulur korkusundan Keşiş'e sitem etmediler. Sustular. Keşiş Therapion da Orman Perileri'ne kurduğu tuzaklarda bu suskunluktan cesaret aldı.

Artık kol yenlerinin katlarına gizlediği çakmaktaşlarını yanma almadan günüşiğine çıkmaz olmuştu. Akşamları, köylünün ıssız kırlardan el ayak çektiğini görür görmez, gövdesinde tanrıçalar barınıyor sandığı çürük bir zeytin ağacını, ya da reçinesinden altın gözyaşları akan pul pul kabuklu genç bir fıstık çamını gizlice ateşe veriyordu. Yaprakların arasından kurtulan çıplak bir orman perisi, uzakta ürkek marallar gibi hareketsiz duran arkadaşlarına doğru koşuyor ve aziz keşiş kötülüğün odaklarından birini daha yok etmiş olmakla keyifleniyordu. Keşiş her yere haçlar dikeyiyor, genç, güzel hayvanlar darağaçlarına benzettikleri bu ulu şeylerin gölgesinden kaçıyor, geri çekilip yol açıyor, kutsanan köyün çevresinde gitgide genişleyen bir yalnızlık ve suskunluk ağı bırakıyorlardı. Gelgelelim, kavga, dağın ilk yamaçlarından başlayarak adım adım sürüyor; dağ, tepesinden aşağı yuvarladığı taşlarla, tanrıları kovmanın daha güç olduğu bu yerlerde kendini savunmaya çalışıyordu. So-

nunda, dualar ve ateşlerle çepeçevre kuşatılan, adaklar gelmedikçe zayıf düşen, köyün delikanlıları kendilerinden yüz çevireli beri sevgiye susayan Orman Perileri ıssız bir vadi-de korunak aramaya koyuldular. Killi toprağa saplanmış birkaç çam ağacı, binbir uçlu tüyleriyle kanat çırparak güçlü pençeleri ile kızıl toprağı kapıp götürmeye gelmiş dev kuşları andırıyorlardı. Burada, biçimsiz taş yığınları altından sızan kaynak suyu fazla soğuk olduğundan, çobanlar ve çamaşır yıkayan kadınların bile işine yaramazdı. Tepe yamacının orta yerinde içerilere doğru bir mağara uzanırdı. İçeri, bir insanın ancak geçebildiği ağızdan girilirdi. Fırtınanın gözlerini rahatsız ettiği akşamlar, Orman Perileri, çok eski zamanlardan beri hep bu mağaraya sığınmışlardı. Çünkü ormandaki bütün hayvanlar gibi onlar da yıldırımdan korkar, mehtapsız gecelerde de yine bu mağarada yatarlardı. Genç çobanlar, gençliklerini yitirme pahasına bu mağaraya girdiklerini söylerler ve Orman Perileri'nin elle tutulamayan ancak gönül diliyle sezilip çözülen saçlarını anlatmakla bitiremezlerdi. Kayalıkların arasına gizlenmiş bu mağara, Keşiş Therapion'un gözünde, bağında beslediği habis bir urdan farksızdı. Vadinin başında durup ellerini göğe kaldırıyor, saatler boyunca hiç kımıldamadan, tanrılar ırkının bu tehlikeli kalıntılarını yok etmesini diliyordu Tanrı'dan.

Paskalya Yortusu'ndan birkaç gün sonra, bir akşam, Keşiş, cemaatinden en inatçı ve sadık olanları topladı. Elleri kazmalar, fenerler verdi. Eline bir haç alarak, o önde, köylüler arkada, tepelerin labirentlerine, hayat dolu yumuşak karanlıklara daldılar. Bu karanlık geceden bir an önce yararlanmak istiyordu Keşiş. Mağaranın ağızında durarak, baştan çıkarlar korkusundan, öncülerinin içeri girmesine izin vermedi. Gölgenin yoğun karanlığında kaynağın şırıltısı duyuluyordu. Çam ormanlarından doğru, meltem esintisini andıran belli belirsiz bir uğultu geliyordu. Bu uğultu uykuya dalmış Orman Perileri'nin soluğuydu. Orman Perileri, dünyanın gençliğini, toprağın yalnızca ağaç, hayvan ve tan-

rı doğurduğu zamanların düşünüyörlerdđ. Köylüler büyücek bir ateş yaktılar. Ama kayalığı ateşe vermek boşuna çabalamak olacaktı; bu yüzden vazgeçtiler.

Keşiş, köylülere, alçı karmalarını, taş taşımalarını buyurdu. Şafağın ilk ışıklarında, tepenin böğrüne yaslanmış küçük bir kilisenin yapımına başlandı. Duvarlar kurumamış, çatı kapanmamıştı henüz, kapı takılmamıştı. Ama Keşiş Therapion, daha önceden kutsadığı ve Tanrı'ya adadığı bu kutsal yerden Orman Perileri'nin kaçamayacaklarını biliyordu. Biraz daha emin olabilmek için, kilisenin arka yeri-ne, mağara girişinin açıldığı yere, dört kolu birbirine eşit bir haç üzerine yaslanmış kocaman bir İsa resmi çizdi. Gülümsemeden başkasına akılları ermeyen Orman Perileri bu işkence altındaki insan resmi karşısında dehşete kapılıp geri çekiliyorlardı. Güneşin ilk ışınları çekine çekine mağaranın kapısına uzanmıştı şimdi. Vakit, bahtsız kızların yakındaki ağaçların yaprakları üzerinde günün ilk yemeğini yemeye, günışığına çıktıkları vakitti. Tutsak kızlar ağlıyorlardı. Keşişe, kendilerine yardım etmesi için yalvarıyor, masumluklarına sığınıp eğer kaçmalarına karşı çıkmazsa onu seveceklerine yemin ediyorlardı. Yapım çalışmaları bütün gün sürdü. Ve akşama kadar taşlardan gözyaşı aktığı görüldü. Yaralı hayvan iniltisini andıran hıçkırıklar, boğuk çığlıklar duyuldu. Ertesi gün dam kapatıldı, üstü çiçeklerle süslendi, kapı takıldı ve demirden büyük bir anahtarla kilitlendi.

O gece köylüler yorgun argın köye döndüler. Gelgelim Keşiş Therapion kendi elleriyle yaptığı kilisenin yanında yattı. Tutsaklarının iniltileri, sabaha kadar tatlılıkla engelledi uyumasını. Merhametliydi doğrusu: Ayak altında ezilen kurtlara, ya da sapı cüppesine takılıp kırılan bir çiçeğe içi titrer, pek acırdı. Ancak, yılan yavrularını iki taş arasına kıştırıp ezmekten zevk alan insanlar vardır; Therapion onlardandı.

Ertesi gün köylüler kireç getirip kilisenin içini dışını badanaladılar. İş bittiğinde, kilise kayalığın koynuna soku-

lup büzüşmüş beyaz bir güvercini andırıyordu. Köylülerin en az ödlele olanlarından bir-iki kişi, mağaranın içine girmeyi göze alarak, kaynak sularıyla bal kaplı mağaranın içine sızıp, peri kızlarının biten ömrünü uzatmasını diye mağaranın sünger taşından, nemli duvarlarına beyaz boya sürdüler. Yorulan Orman Perileri'nin insanlara görünmeye halleri kalmamıştı. Yarı karanlıkta yer yer gerilmiş körpe dudaklar, yalvaran narin eller, ya da bir memenin soluk pembesi seçiliyordu. Kireçten beyazlaşmış kalın parmaklarını kayanın pürüzlü yüzeyinde gezdiren köylüler, terkedilmiş rutubetli yerlerde görülen baldırıkaralar benzeri yumuşacık bir perçemin titreye titreye uçup kaçıştığını duymuyorlardı. Orman Perileri'nin çürüyen bedenleri buharlaşıyor, ya da ölen bir kelebeğin kanatları gibi ufalanıp dağılıyorlardı. Derinden derine hâlâ sızlanıyorlardı. Ama bu güçsüz sızlanışları duyabilmek için iyice kulak kabartmak gerekti. Bunlar, ağlayan Orman Perileri'nin ruhlarıydı artık.

Ertesi gece, Keşiş Therapion, kilisenin kapısı önünde çölde bir papaz gibi nöbetçilik etmeyi sürdürdü. Gelecek aya varmadan sızlanışların dinedeğini ve açlıktan ölecek olan Orman Perileri'nden geriye sadece tatsız bir anı kalacağını düşünüyor, keyifleniyordu. Ölümün bu tutsak kızları bağışlayacağı zaman bir an önce gelsin diye dua ediyordu. Çünkü elinde olmadan onlara acımaya ve utanç verici zayıflığından dolayı kendine kızmaya başlıyordu. Artık kimse onu görmeye, tepeye gelmiyordu. Köy sanki dünyanın ta öbür ucuna yerleşmiş bir köşe gibi uzak görünüyordu gözüne. Vadinin karşı yamacında, kızıl topraktan, çam ağaçlarından ve altın rengi iğneyapraklar arasına gizlenmiş bir patikadan başka hiçbir şey seçemiyordu gözü. Orman Perileri'nin gitgide azalan mırıltıları ve sesi gitgide kısılan dualarının dışında hiçbir şey duymuyordu.

O günün akşamı, patikadan kendine doğru gelen bir kadın gördü. Başı öne eğik, biraz kambur yürüyordu. Üstündekilerle başındaki yemenisi siyahtı. Ancak bu simsiyah kumaştan, sanki kadın sabahı geceyle örtmüşçesine tılsım-

lı, gün gibi bir ışık doğmuştu. Çok genç görünmekle birlikte, hareketlerinde ölçülü bir yavaşlık, üzerinde ise çok yaşlı kadınların ağırbaşlılığı vardı. Tatlı inceliği olgunlaşmış bir üzüm salkımınıninkini, güzel kokulara bürünmüş bir çiçeğinkini andırıyordu. Kilisenin önünden geçerken dikkatle baktı Keşiş'in yüzüne. Bu bakış dua okuyan Keşiş'i rahatsız etti.

— Bu patika hiçbir yere çıkmaz Hanım, dedi kadına. Nerden böyle?

— Sabah gibi, doğudan gelirim, dedi genç kadın. Ya sen, sen burda ne yaparsın Koca Keşiş?

Bu yöreleri bu zamanda hâlâ varlıklarıyla kirletmeye devam eden Orman Perileri'ne duvar ördüm, dedi Keşiş. Kaçmasınlar diye de mağaranın ağzına bir kilise yaptırdım; çünkü çıplak bu kadınlar ve kendilerince bunlar da sakınıyor Tanrı'dan. İçeride soğuk ve açlıktan ölsünler diye bekliyorum. Onlar ölünce bu tarlaları Tanrı'nın huzuru kaplayacak.

— Tanrı'nın huzuru marallara ve keçi sürülerine yetiştiği gibi Orman Perileri'ne de yetişir, tasalanma, diye cevap verdi kadın. Sen yaratılış döneminde Tanrı'nın bazı meleklerle kanat takmayı unuttuğunu, o meleklerin de yeryüzüne düşüp ormanlara yerleştiklerini, o ormanlarda Orman Perileri ve Pan ırklarını meydana getirip Olympos Tanrıları olduklarını bilmez misin? Hıristiyanlık öncesi insanları gibi Yaradan'a rağmen yaratıcıları yüceltmeye kalkışma, ama O'nun yapıtı altında kalıp ezileyim de deme sakın! Apollon'la Diana'yı yarattığı için duacı ol Tanrı'na.

— Benim ruhumun, dedi ihtiyar Keşiş alçakgönüllülükle, öyle uzun boylu yücelmelere akli ermez; Orman Perileri cemaatimin aklını karıştırıyor, huzurunu bozuyor. Tanrı katında onların esenliklerinden ben sorumluyum; işte bu yüzden de, eğer gerekirse cehenneme kadar peşindeyim onların.

— Bu gayretkeşlikler gün gelir tükenir benim dürüst Keşiş'im, dedi gülümseyerek genç kadın. Orman Perileri'nin hayatıyla cemaatinin esenliğini uzlaştırabileceğin bir yol

görünmüyor mu gözüne?

Sesi bir flüt sesi gibi tatlıydı.

Tasalı Keşiş başını öne eğdi. Genç kadın, elini Keşiş'in omzuna koyarak ağırbaşlılıkla,

— Keşiş, bırak gireyim şu mağaraya; mağaraları severim ben ve mağaralarda korunak arayanlara içim titrer, acırım. Ben çocuğumu bir mağarada dünyaya getirdim ve Diriliş'in ikinci doğumuna hazırlanması için yine bir mağarada teslim ettim onu korkusuzca ölüme.

Keşiş, kadın geçsin diye ileri çıktı.

Hiç duraksamadan mağaranın girişine yöneldi kadın. Koca haç kapının girişini kapatmıştı. Tanıdık bir eşyayı kaldırırcasına bir yana çekti haçı ve mağaranın içine dalıverdi.

Karanlığın içinden tizleşen mırıltılar işitildi, cıvıltılar ve sanki kanat çırpmaları duyuldu. Genç kadın bilinmeyen bir dilde konuşuyordu Orman Perileri'yle. Bu dil, belki kuşların, meleklerin diliydi. Biraz sonra bu zaman zarfında durmadan dua etmiş olan Keşiş'in yanında bitiverdi.

— Bak Keşiş, dedi; dinle...

Üstündeki giysinin altından artık iyice tiz perdeden, yığınla ses çıkıyordu. Eteklerini kaldırdı ve Keşiş Therapion onun giysisinin katları arasında yüzlerce kırlangıç taşıdığını gördü. Dua eden bir kadın gibi kollarını ansızın göğe açarak kuşları salıverdi. Sonra, –sesi bir harpın tınısı gibi pırl pırlıdı:

— Gidin çocuklarım, dedi.

Azat edilen kırlangıçlar akşam göğünde, kanat ve gagalarıyla bilmecemsi biçimler çizerek süzülüp gittiler. İhtiyarla genç kadın bakışlarıyla bir an için izlediler onları; sonra gezgin kadın, ihtiyar adama şöyle dedi:

— Her yıl geri gelecek bu kırlangıçlar, onları benim kilisemde sen barındıracaksın. Elveda Therapion.

Ve Meryem, yolların tükenmesini kendine pek dert etmeyen, –nasıl olsa gökte yol bulmanın ilmini almış– bir kadın kılığında hiçbir yere çıkmayan patikadan yürüyüp gitti.

Keşiş Therapion köye indi. Ertesi gün dua için kilise-

ye döndüğünde Orman Perileri'nin mağarası silme kırlangıç yuvası olmuştu. Her yıl geri geldiler. Kilden evciklerini berkitmek, yavrularının karnını doyurmakla uğraşarak kilisenin içinde gidip gelirlerdi. Therapion duasını keser, iç geçirir, duygulanarak onların oynaşmalarını seyrederdi. Çünkü Orman Perileri'ne yasaklanan kırlangıçlara serbesttir.

DUL AFRODĪSYA

Kızıl Kostis derlerdi ona. Çünkü saçları kızıldı. Çünkü vicdanında azımsanmayacak sayıda insanın kanını akıtmış olmanın verdiği yük vardı ve çünkü –ki bu en önemlisiydi– elini kolunu sallaya sallaya köye inip karşısında korkudan titreyen köylüleri kendisine düşük fiyattan en iyi cins binek atlarını satmaya zorlar, yoksa ölümlerden ölüm beğenmelerini söyler, bütün bunları yaparken de kırmızı bir ceket taşırdı. Doğduğu köyden yürüyerek birkaç saat çeken dağlarda saklanarak yaşamıştı hep. Köye verdiği zarar, hanidir siyasi suikastler ve bir düzine kadar koyun gasp etmekten ileri gitmemişti. Bir köşeye çekilmesinde sakınca yoktu; gelgelelim özgür havayla gasp edilmiş malın tadını hiçbir şeye değişmeyenlerdendi Kostis. Derken, işin içine kamu hukukunu ilgilendiren birkaç cinayet karışmış, bu olaydan sonra köylüler ona savaş ilan etmişlerdi. Bir kurtmuş gibi peşine düşmüşler, bir yaban domuzuymuşçasına kısırmışlardı Kostis'i. En sonunda, Aya Yorgi gecesini, sabaha kadar uğraştıktan sonra, bir atın sırtına atıp damızlık bir hayvan gibi ağzı ardına kadar açık bir halde köye getirmişlerdi onu. Serüvenlere sürüklemiş olduğu üç dört delikanlı da onun gibi kurşunlarla delik deşik edilerek bıçak darbeleri altında can vermişlerdi. Köy meydanı sırikalara çakılan kafalarla donatılmıştı. Mezarlığın kapısında birbiri üzerine yığılmış cesetler vardı. Güneşle sineklerden korunmak için sıkı sıkı kapattıkları kepenkler ardında köylüler, çılgınca eğleniyor, Kostaki'nin altı yıl önce ıssız bir yolda kısırtıp öldürdüğü Ortodoks papazın dul karısı, bir yandan intikamını alan köy sakinlerine az önce ikram ettiği rakının karafakilerini suyun altında çalkalarken, bir yan-

dan da ağlıyordu.

Dul Afrodisya, gözlerini silip, masanın üzerine ellerini, ellerinin üzerine de ihtiyar bir kadının ki gibi titreyen çenesini dayayarak mutfaktaki tek tabureye çöktü. Günlerden çarşambaydı ve pazardan beri ağzına tek lokma koymamıştı. Üç gecedен beri de uykusuzdu. Bastırđıđı hıçkırıkları, siyah etaminden elbisesinin kalın katları altındaki göğüslerini sarsıyordu. Sızlanışlarının çıkardığı sesle elinde olmadan içi geçti; ama tam uykuya dalacakken doğrudu: Uykulayıp unutmanın zamanı değildi henüz. Kadınlar, silah sesleri dağlarda kasırğa gibi yankılandıkça bağrışıp çağrıışmışlar, köy meydanında üç gün üç gece, hiç durmadan beklemişlerdi. Afrodisya'nın çığlıkları, altı yıldır mezarda çürüyen ve büyük saygı gösterilen ihtiyar bir Ortodoks papazı karısının kişiliğine yaraşır biçimde bütün kadınların çığlıklarından baskın çıkmış, bütün öbür seslerin arasından adeta fışkırmıştı. Üçüncü günün şafak vaktinde, köylüler, yorgun bir katırın sırtına yığdıkları kanlı yükleriyle köye döndüklerinde, dul kendisini ansızın kötü hissetmiş, komşu kadınlar da onu dul kaldığından beri gözden dilden uzak yaşadığı kulübesine taşımak zorunda kalmışlardı. Titreyen elleri ve bacaklarıyla dul, dayanılmaz bir ten ve yorgunluk kokusu salan bu adamların ayrı ayrı yanlarına kadar gelmiş, önlerine koyduğu ekmek ve peynir dilimlerini daha önceden zehire yatıracak vakti olmadığından da, güze kalmadan mezarlarına ay ışığı vursun gibilerden dileklerde bulunarak yemeklerinin içine tükürmüştü.

O an onlara, bütün hayatını anlatmak, aklandıklarını söylemek, ya da kendisi hakkında kuşukları doğrulamak, on yıldan bu yana saklaması onca güç ve onca kolay gelen o gerçeği kulaklarına haykırmak, Kostis'e olan aşkını, ıssız bir yolda ansızın bastırان dolu sağanağından kaçmak için sığınmış olduğu bir dut ağacı altındaki karşılaşmalarını, o fırtınalı gecede bir şimşek hızıyla doğan tutkularını bağırmak istemişti. Sonra köye dönüşünü, içinde üzüntüden çok dehşet ve ürkü olan bir pişmanlıkla sarsılışını; birden ken-

disi için içtiği sudan, yediği ekmekten bile daha vazgeçilmez hale gelen bu adamdan uzak kalmayı denediği geçmek bilmeyen olan o bir haftayı; sonra Ortodoks papazın dağda tek başına çiftçilik yapan anasına un götürmek bahanesiyle Kostis'i ikinci kez görmeye gidişini; o günlerde üstünden eksik etmediği o sarı etekliği, -hani sanki güneşten kopmuş bir parça gibi yatak örtüsü niyetine örtünmüş oldukları o sarı etekliği- ve bir Türk kervansarayının samanlığında gizlenmek zorunda kaldıkları o geceyi; altından geçtikçe insanın suratına serin tokatlar çarpan kestane dallarını ve ölçüsü kaçırılan en küçük bir hareketin engerekleri ürkütebileceği patikalarda Kostis'in kamburunu çıkararak önden gidişini; ve karşılaşmalarının ilk gününde fark etmemiş olduğu enseindeki kıvrım kıvrım yara izini; aşırılmış değerli bir malmışçasına yüzüne fırlattığı aç ve çılgın bakışlarını; onun her türlü zorluğa alışkın, dayanıklı bedenini, içine su serpen gülüşünü, sevişirlerken kendine özgü sesiyle adını mırıldanışını... Bütün bunları haykırmak istemişti. İğrenç şeylerle beslenen şu hantal sinekler, deri üzerinde yapış yapış ve ağır aksak gidip gelmelerinden insanın giderek usanabileceği tahammül edilmez mikrop yuvaları değillerdi sadece. Belki bunlar o çıplak bedenini, o kanayan başın üzerine de konmuşlardı. Yerinden kalkıp, duvarın üzerinde vızıldayan iki üç sineği elindeki bir bezin tozunu silker gibi kovdu. Ah, keşke insan elinde bir toz beziyle bir silkeleyişte temizleyebilseydi bütün şu köyü; zehirli dilleriyle arı gibi sokan şu kocakarıları, kilisede ayin şarabıyla sarhoş olup meslektaşının katiline küfürler yağdıran şu genç papazı ve balı bir meyveye üşüşen eşekarıları gibi Kostis'in üzerine çullanmış olan şu köylüleri bir temizleyebilseydi. Tuttuğu yasin altı yıldan beri mezarlığın en saygın köşesinde yatıp duran şu ihtiyar Ortodoks papazından başka bir sebebi olabileceğini düşünmemişlerdi demek. Bahçenin dibindeki bu yörenin kerestesinden yapılma kereveti ne kadar umursuyorsa, o kendini beğenmiş ihtiyarın yaşayıp yaşamadığını da o kadar umursadığını bir türlü haykırama-

mıştı suratlarına.

Ama uykusunu kaçıran homurtularına ve boğazını temizlerken çıkardığı tahammülü imkânsız sese rağmen, –karağöz perdesindeki kıskanç tiplerin abartılı gülünçlüğüyle önce enayi yerine konmaya, sonra da hırçınlıklarına ses çıkarmamaya katlanan– o zavallı ve safdil ihtiyarın eksikliğini duymuyor değildi yine de. Papaz, yaşadığı aşk oyununa komik bir öge katmıştı da ondan belki. Kostis’in hırsızlama papazın bahçesine daldığı akşamlarda ceketinin altına sokarak yürüttüğü tavukları önceden boğup sonradan suçupinti ihtiyarın yordakçı dostlarına atmakla ne de iyi yapmıştı. Sonra bir gece, çınarın altında sevişirlerken onların aşk fısıltılarını duyup uyanan ihtiyarı, pencereden sarkmış, bir yandan rezalet çıkacak korkusu, bir yandan bir kurşunla hayatına son vermek, öbür yandan da intikam almak gibi birbirini tutmayan duygular içinde kıvranarak onların duvara yansıyan gölgelerini gözetlerken tepelerinde hissetmek ne de hoş olmuştu. Afrodisya’nın Kostis’te kınadığı tek şey, istemeyerek de olsa aşklarını gizleme görevini iyi kötü üstlenmiş olan bu ihtiyarın öldürülmesi idi.

Dul kaldıktan sonra Kostis’e mehtapsız gecelerde verdiği randevulardan kimse kuşkulanmamıştı. İşte bu yüzden bir seyircinin sadece varlığıyla sevişmelerine katabileceği o zevk eksik kalır olmuştu. Köy ebelerinin bakışları genç kadının şişen karnına takıldığında, papazın karısının, –sanki Afrodisya böyle insanlarla yatmaya razı olacak bir kadınmış gibi– olsa olsa bir sokak satıcısıyla ya da bir ırgatla kırıştırmış olabileceğini düşünmüşlerdi herhalde. Bu küçük düşürücü kuşkuları hoşgörüyle kabullenerek, mide bulantılarını tutmak için gösterdiği çabadan daha da üstün bir çabayla, gurununu hiçe sayması gerekmişti. Birkaç hafta sonra köylüler onu karnı düzleşmiş, etekleri bollaşmış görünce Afrodisya’nın yükünden nasıl bu kadar kolay kurtulduğunu pek merak etmişlerdi. Kutsal Lukas ziyaretinin yalnızca bir bahane olduğundan ve Afrodisya’nın artık Kostis’in ekmeğini pişirip ceketlerini tamir eden papazın annesinin köyden

birkaç fersah ötedeki dağ çiftliğinde gizlendiğinden kimse- nin en ufak bir kuşkusu kalmamıştı. Yaşlı ninenin yumuşak kalpli olmasından değil de, Kostis'in nineden rakıyı esirge- memesinden gelmişti işler bu hale. Hem gençliğinde nine de aşkı tatmıştı. Ve işte o dağ evinde dünyaya gelmişti çocuk; yine orada, doğduktan sonra yıkamaya bile gerek kalma- dan, yeni doğmuş bir kedi yavrusu gibi, ottan iki minder arasında kesilmişti soluğu.

Nihayet, köy muhtarının Kostis'in bir arkadaşı tarafın- dan öldürülmesi olayı ve sevilen erkeğin gitgide artan bir huysuzlukla çiftesine yapışan elleri ve güneşin kan içinde doğup kan içinde battığı o üç gün üç gece... Ve işte bu gece, bütün olanlar bir şenlik ateşiyle son bulsun diye, erkenden mezarlığın kapısına benzin tenekeleri yığılmıştı. Kostis'le arkadaşları, toprağa gömmek zahmetli olur diye üzerlerine benzin dökülen o katır leşleri gibi yakılacaklardı. Şimdi Af- rodisya'nın Kostis'in yasını tutmaya yalnızca birkaç saat vakti vardı; güneş batıncaya kadar yalnızlığıyla baş başa ge- çireceği birkaç saat...

Kapının sürgüsünü kaldırarak kendisiyle mezarlık ara- sında kalan dar alana çıktı. Taş duvarın dibindeki cesetleri birbiri üzerine tepeleme yığılmışlardı. Kostis'i tanımak güç değildi. İçlerinde en uzun boylusu oydu; hem nasıl tanımaz- dı, sevmişti onu. Ağgözlü bir köylü, pazar günü şıklaşmak için ceketini çalmış olacaktı. Gözkapaklarındaki kanlı göz- yaşlarına şimdiden sinekler yapışmaya başlamıştı. Yarı çıp- laktı. Arada bir, iki üç köpek toprağın üstündeki kapkara artıkları yalayıp, soluk soluğa dar gölge şeridindeki yerleri- ne dönüyorlardı. Akşam, güneşin zararsız hale geldiği vakit, bu dar taraçaya birer ikişer kadınlar doluşacak, Kostis'in iki omzu arasındaki yara izini biraz daha yakından görmüş ola- caktı. Erkekler cesedi tekme ata ata yuvarlayıp elbisele- rinden arta kalan o zavallı paçavraların üzerine benzin boca- edeceklerdi. Bağbozumunda üzüm toplayıcılarının şarap fı- çısı mantarlarını patlattıkları gibi coşkuyla patlatacaklardı benzin bidonlarının tıkaçını. Afrodisya, Paskalya Yortu-

su'nda Kostis'e hediye olarak vermek için elleriyle diktiği gömleğin yırtık koluna dokunurken, ansızın Kostaki'nin bir zamanlar sol kolunun içine yazmış olduğu ismini gördü. Derinin orta yerine kazınmış bu harfleri kendisinden başkası görecektense, şimdi mezarlığın duvarlarında oynaşmaya başlamış olan alevler gibi, gerçek ansızın ortaya çıkabilirdi. Afrodisya, birden kendini taş yağmuru altında cansız yatar-ken gördü. Fakat kendisini bunca yumuşaklıkla suçlayan bu kolu çekip koparamazdı; ya da kendisini lanetleyen bu izleri demirle dağlayarak silip yok edemezdi. Ne olursa olsun, bunca kanamış olan bu bedene bir yara da o açamazdı.

Papaz Etyen'in mezarında onca gereksiz duran yığınla teneke çelenk, kutsal çitin öte yanından ayna gibi pırıl pırıl yanyorlardı. Bu kambur yığınlar birden papazın içine yağ doldurulmuş gibi duran karnını hatırlattı Afrodisya'ya. Dul kalınca merhum papazın karısını mezarlığa iki adım uzaklıktaki bu kulübeye nakletmişlerdi. Afrodisya mezarlıklardan başka hiçbir şey bulunmayan bu ıssız yerde yaşamaktan yakınmazdı. Çünkü gözünü budaktan sakınmayan Kostis, tek canlının geçmediği bu yoldan karanlık bastıktan sonra bazen onu görmeye gelirdi. Üstelik komşu evde oturan mezarcının kulakları da davul gibi sağırdı. Papaz Etyen'in mezarıyla kulübe arasında yalnızca mezarlığın duvarı vardı. Böyle gecelerde sevişmelerini hortlamış kocasının sakalı üzerinde sürdürüyorlarmış izlenimini edinirdi Afrodisya. Artık kanıksadığı bu yalnızlık, ihtiyatsızlık ve kurnazlıkla tüketmiş olduğu şu hayata yaraşır yeni bir tasarımı gerçekleştirmeyi mümkün kılabilirdi. Mezarcının kazma küreğini kaptığı gibi güneşin çürüttüğü tahta kapıyı itti. Toprak katı ve kuraktı. Afrodisya'nın alnından damlayan ter, gözyaşlarından baskın çıkıyordu. Ara sıra kürek bir taş çarparak çınıyor, ama bu ıssız yerdeki çınlamayı kimse duymuyordu. Köylü yemeğini yemiş, uykuya çekilmişti. Sonunda, kazmanın ucundan ihtiyar tahtanın sesi yankılandı ve bir gitar gövdesinden bile daha dayanıksız olan Papaz Etyen'in tabutu kazma darbesinin altında direncini yitirdi. Tabut ih-

tiyardan arta kalan birazcık kemik ve kırışık ayin cüppesini ortaya sererek çatırdayıp dağıldı. Afrodisya bu süprüntüleri toplayıp özenle tabutun bir köşesine itip yerleştirdikten sonra Kostis'i koltuklarından tutup çukura doğru sürükledi. Sevgilisi eskiden kocasına bir karış yukardan bakardı; ama şimdi kesik başlı Kostis'e fazla büyük gelecekti tabut. Afrodisya mezarın kapağını kapadı; toprağı yeniden yığı üstüne. Küçük toprak yığını bir zamanlar kilise mensuplarının parasıyla Atina'dan satın alınmış olan çelenklerle örttü. Ölüyü sürüklediğı patikayı ayağıyla çiğneyip düzledi. Mezarlığın kapısındaki kümeden bir ceset eksilmişti şimdi. Köylüler Kostis'i bulmak için bütün mezarları karıştıracak değillerdi herhalde.

Nefes nefese oturdu. Ama çok geçmeden doğruldu. Çünkü ölü gömücü kadın mesleğini iyice benimsemişti artık. Orda, köyün girişinde, köyün yerini gökyüzüne ve kayalıklara bıraktığı yerde, tepede, Kostis'in çatallı bir değneğin ucundaki başını köylülerin hakaretlerine terketmişti. Başlattığı bu gömme törenini tamama erdirmedikçe, işi bitirmiş sayamazdı kendini. İnsanlar hazır evlerine çekilmiş uyur, drahmilerini sayar ya da sevişirlerken –yani meydana güneşe bırakmışken– bu sıcak saatlerin bir işe yaraması gerekiyordu. Tepeye çıkmak için köyün çevresinde dört dünden sonra, hemen hemen hiç kullanılmayan, dik bir keçi yolu seçti. Kapı sundurmalarının dar gölgelerinde cılız köpekler uyukluyordu. Afrodisya, köpeklerin önünden geçerken bunu fırsat bilip böğürlerine tekme atıyor, sahiplerinden alamamış olduğu hınçla üzerlerine yürüyor, öfkesini onlardan çıkarıyordu. Bir ara hayvanlardan biri uzun uzun hırlayarak tam üzerine atlayacakken Afrodisya durdu, hayvanı okşayıp severek yatıştırmaya çalıştı. Hava akkor haline getirilmiş bir demir gibi yanıyordu. Yeldirmesini alınca çekti. Çünkü işi bitirmeden güneş çarpmasından yere kapaklanmanın alemi yoktu şimdi. Patika çember biçiminde beyaz bir alana ulaşmıştı. Tepenin az yukarısı, oyulmuş kayalıklardan, Kostis gibi umarsızlardan başka kimsenin girmeyi göze ala-

madığı mağaralardan ibaretti. Yabancılar bu mağaraların yanına sokulacak olsa köylüler sert, hırçın naralar atarak onlara aşağı inmelerini bağırdılar. Daha ötede ise kartallar ve yalnız kartalların bildiği gökyüzü vardı.

Kostis'le dört arkadaşının çatallı değneklere çakılı yüzleri ölümlere özgü değişik anlamlar edinmişlerdi. Kostis hayatta iken çözmeye vakit bulamadığı, –bir at satın almak, ya da bir rehinenin fidyesi gibi– meseleler üzerine düşüncelele dalmışçasına dudaklarını buruşturmuştu. Arkadaşları içinde ölümün pek fazla değiştiremediği tek kişi oydu. Çünkü onun yüzü doğuştan solgundu. Afrodisya, Kostis'in başını kavradı; baş, yırtılan bir ipekli kumaş sesiyle çıktı yerinden. Onu, evine, mutfak taşlığının altına, ya da yerini yalnız kendisinin bileceği bir mağaraya gizlemeyi tasarlamıştı. Oysa şimdi Kostis'ten kalan bu yadigârı okşayıp seviyor, artık kurtulduklarını söyleyerek onu avutmaya çalışıyordu.

Gidip alanın hemen altında kalan çiftçi Vasil'in arazisindeki çınar ağacının altına oturdu. Taşlar ayaklarının altından tepe yamacından ovaya doğru hızla yuvarlanıyor, toprağı bir halı gibi örten ormanlar uzaktan bakınca ufaklık yosunları andırıyorlardı. En dipte, dağın iki yamacı arasından deniz görünüyor, Afrodisya, Kostis'i bu dalgaların üzerinden kaçmaya razı edebilmiş olsaydım, şimdi kucagımda üstünden damla damla kan akan bu başla birlikte bir ileri bir geri sallanıp inildemezdim diye kendi kendine konuşuyordu. Ta ne zamandır içine akıttığı sızısı, cenaze törenlerinde sağucu kadınların ağlamalarını andıran bir şiddetle boğuk hıçkırıklar halinde ansızın patlayıp boşaldı. Dirseklerini dizine, ıslak yanaklarını avuçlarına dayadı. Ölünün yüzüne damla damla gözyaşları akıtıyordu.

– Hey papazın dudu, hırsız kadın, ne yapıyorsun bostanımda?

İhtiyar Vasil, orağıyla sopasını kapmış, yokuşun başında dikilmiş duruyor, kükremiş öfkesi ve kuşkucu haliyle her şeyden çok bir korkuluğu andırıyordu. Afrodisya, Kostis'in başını önlüğüyle örterek bir sıçrayışta yerinden

kalktı.

— Senden bir parça gölge çaldım Vasil Dayı, alnımı serinletmek için bir parça gölge...

— Önlüğünün içinde sakladığın ne peki, hırsız kadın; ne saklıyorsun pis dul? Balkabağı mı karpuz mu?

— Yoksulum Vasil Dayı. Kırmızı bir karpuz aldım yalnız. Kırmızı bir karpuz, içi siyah çekirdekli bir karpuz...

— Göster bakayım şunu bana, yalancı kadın. Seni pis köstebek. Ne çaldınsa geri ver, hadi durma.

İhtiyar Vasil, sopasını sallaya sallaya yokuştan inmeye koyuldu. Afrodisya önlüğünün uçlarından tutarak uçurumdan yana, aşağı doğru koşmaya başladı. İniş gitgide dikleşiyor, patika güneş batmaya hazırlanırken üzerindeki taşları ayıklamak istiyorcasına kayganlaşıyordu. Vasil çoktan durmuş, kaçağı geri dönmeye çağırıyor, uyarıyordu. Patika bir yola dönüşmüştü artık. Bu yol bir kayalık yığınydı. Afrodisya, Vasil'i işitiyor, ancak rüzgârın delik deşik ettiği bu sözlerden, köyden, yalandan ve günün birinde ihtiyar bir kadın olmaya varan o bitip tükenmez cezadan bir an önce savuşması gerektiği dışında hiçbir şey anlamıyordu. Derken bir taş, ayağının altından sekip önden yol göstermek istermiş gibi fırlayarak uçurumun dibine düştü ve dul Afrodisya kana bulanmış başı da yanında götürerek akşama ve derin boşluğa daldı.

BOYNU VURULAN KALİ

Acımasız tanrıça Kali, Hindistan ovalarında gezinir durur. Ona, aynı zamanda hem kuzeyde hem güneyde, hem kutsal yerlerde, hem de pazarlarda rastlanır. Kali geçerken kadınlar tir tir titrer, delikanlılar burun deliklerini açarak kapı önlerine çıkarlar ve çocuklar ağlamaya başlar başlamaz, ilk onun adını öğrenirler. Kuzguni Kali, korkunç ve güzeldir. Endamının narinliği yüzünden şairler onu muz ağaçlarına benzetirler. Güz mehtabının çıkışını andıran yuvarlak omuzları, çiçeğe durmuş goncaları andıran memeleri vardır. Kalçaları yeni doğmuş bir fil yavrusunun hortumu gibi sallanır durur. Dans ederken, ayakları körpe filizlere benzer. Ağzı hayat gibi sıcaktır, gözleriyse ölüm kadar derin. Ardi ardına, gecenin tuncunda, şafağın gümüşünde, günbatımının bakırında, öğlenin altınında seyreder durur kendini. Ama dudakları gülümseme nedir bilmez. İnce boynuna kemiklerden bir tesbih dolar ve bedeninin başka yerlerinden çok daha beyaz olan yüzünde, iri gözleri saf ve hüznüldür. Kali'nin sonsuza kadar gözyaşları dökcek olan yüzü solgun ve tedirgin sabahların çehresi gibi nemle örtülüdür.

Kali iğrençtir. Tanrısal dirliğini mahkûmlarla, paryalarla düşe kalka yitirmiş, cüzzamlıların öptüğü yüzünü yıldızlardan oluşmuş bir kabuk kaplamıştır. O, amansız soğuklar yüzünden hiç yıkanmayan deveçilerin göğsünde dinlenir. Kör dilencilerle pislik yuvası yataklarda yatar. Ölülerini yıkamakla görevlendirilen ve ışığı kirlettikleri söylenen hastalıklı sefillerden Brahmanlar'a kadar, elden ele gezer. Kali, piramit şeklinde istiflenen kütüklerin gölgesinde, ılık küllerin üstünde boyun eğer onların isteklerine. O sert ve güçlü gemicileri de sever, pazar yerlerinde çalışan ve bi-

rer yük hayvanı gibi dövülen zenciler de kabulüdür. Onların, yüklerin sürtünmesiyle derisi yüzülmüş omuzlarına sürter başını. İçecek taze suyu olmayan hummalı bir hasta gibi bitkinlikle, hep aynı hüznü veren donuk zevkler peşinde, bir dörtyol ağzından ötekine, köyden köye sürüklenir durur.

Küçük ayakları, bileklerinde çınlayan halkaların altında çılgınca raks ederken gözlerinden durmadan yaş dökülür. Dudakları öpmeyi bilmez. Kirpikleri ona sarılanların yanaklarına değmez ve yüzü lekesiz bir ay gibi sonsuza dek solgundur.

Kusursuzluk Nilüferi Kali, eskiden, İndra göğü altında, bir safirin içinde yaşar gibi hüküm sürmüştü. Sabahın elmasları bakışlarında pırıl pırıl yanardı. Evren onun kalp atışlarına göre yoğunlaşır, kalp atışlarına göre genişirdi.

Ama bir çiçek kadar kusursuz olan Kali, kusursuzluktan habersizdi. Ve gün kadar saftı ama, saflığını da bilmezdi.

Bir ay tutulması akşamı, kıskanç tanrılar, bir gölgenin huzmesinde, bir gezegenin köşesinde Kali'ye tuzak kurdular. Bir yıldırımla vuruldu boynu ve kopan boynundan kan yerine bir ışık seli fışkırdı. Cinlerin iki parçaya bölüp boşluğa fırlattıkları cesedi, tanrısal ışığı fark etmemiş, ya da reddetmiş olanların hıçkıra hıçkıra tırmandıkları cehennemlerin derinliklerine doğru yuvarlandı. Buz gibi esen rüzgâr, gökten dökülen ışığı yoğunlaştırdı. Gece olurken yıldızlı boşlukların altında, dağların tepesinde, bembeyaz bir ışık döşegi oluştu. Binbir kollu, binbir ayaklı Canavar Tanrılar, Sürü Tanrıları, dönen çarklar gibi kaçtılar karanlıkların içinden. Gözleri ışığın haleleriyle kamaşınca bu ölümsüz şaşkınlar işledikleri suçtan pişmanlık duydular.

Tövbekâr tanrılar, Dünya'nın çatısından aşağı indiler. Dokuz arafları aştılar. Pişmanlıkla kıvranan hortlakların işledikleri suçtan arınmaya çalıştıkları çamurdan ve buzdan hücrelerin önünden geçtiler. Sonra, işlemedikleri suçları düşünüp, anlamsız ve boş bir açgözlülükle dövünüp ağlayan

hortlaklarla dolu başka hücrelere vardılar. Tanrılar, insanların kötülüğe dair sonsuz hayâl güçlerine, günahla hazzın sayısız acılarıyla güzelliklerine şaşıp kaldılar. Çukurun dibinde Kali'nin başı, bataklık ortasında bir lotus gibi kıpırdıyor, başının etrafını saran siyah saçları suyun üstünde yüzen kökleri andırıyordu.

Tanrılar, kanından arınmış olan bu güzel başı saygı ve sevgiyle yerden kaldırdılar, sonra da başı taşımış olan bedenin peşine düştüler. Nehrin kıyısında başsız bir ceset yatıyordu. Cesedi yerden kaldırıp başı cesedin omuzlarına yerleştirdiler ve tanrıçayı yeniden canlandırdılar. Ceset, genç bir Brahman'ın düşüncelerini bozmaya kalkışmış olmaktan ölüm cezasına çarptırılan bir fahişenin bedeniydi. Kanı akmış beden, lckesiz, saf görünüyordu. Tanrıçanın da fahişenin de sol baldırlarında, tam aynı yerde, bir et beni vardı.

Kusursuzluk Nilüferi Kali, İndra göğüne dönmedi. Kutsal başının eklenmiş olduğu bedende, fahişelerin gizli sefahat alemleri düşleyerek yeşil kepenkler ardında müşteri gözetledikleri odaların, kötü mahallerin, yasak sevişmelerin özlemi vardı. Çocukların baştan çıkarıcı, ihtiyarların kıskırtıcı, genç erkeklerin buyurgan sevgilisi oldu. Kocaları tarafından ihmal edilen şehir kadınları, Kali'yi ölü yakma yerinin alevleriyle kıyaslamaya başladılar. Onun için lağım fareleri kadar iğrenç, dendi. Tarlalardaki etoburlardan nasıl iğrenilirse Kali'den de öyle iğrenildi. İşkembeci tezgâhından bir et parçası çalar gibi çaldı kalpleri. Eriyen servetler, bal rengi ışınlar gibi ellerine yapışıyordu. Tanrıçanın lekelenen başını, Benares'den Kapilavistu'ya, Bangolor'dan Srinagar'a durup dinlenmeden sürüklüyor, berrak gözlerinden durmadan yaşlar dökülüyordu.

Bir sabah vakti, Benares'de, Kali, yorgunluktan kabuk kabuk olmuş yüzüyle fahişelerin sokağından çıktı. Şehir dışında, bir gübre yığınının başına oturmuş sakin sakin salya akıtan bir meczup, Kali yanından geçerken kalkıp koşmaya başladı. Çok geçmeden meczupla tanrıça arasında tanrıçanın gölgesi uzunluğunda bir mesafe kalmıştı. Kali adımlarını ya-

vaşlattı. Adamın yanaşmasına izin verdi. Adam ondan ayrı-
lınca da yeni bir şehre doğru yoluna devam etti. Bir çocuk
sadaka istedi. Kali, kendisini iki taş arasında bekleyen bir
yılanın olduğunu, ondan sakınması gerektiğini söylemedi
çocuğa. Ansızın, yaşayan her şeye karşı bir öfke kaplamıştı
içini. Aynı zamanda da özünü berkitmek, canlılara olan su-
suzluğunu gidermek için, yok etme arzusuyla yanıp tutuşu-
yordu. Mezarlık kenarlarında oturduğu görüldü. Ağzı dışı
kaplan ağzı gibi, çıtırdayan kemik parçalarıyla doldu. Do-
ğurduğu canlıları yavrularının üstünde yuvarlanan bir ya-
ban domuzu gibi ezdi. Yok ettiklerinin canını, üzerlerinde
raks ederek aldı. Kanlı dudaklarından pis bir et kokusu ya-
yılır oldu. Ama kucaklama ve okşamalarıyla kurbanlarını
avutuyor, memelerinin sıcaklığı acıları unutturuyordu.

Bir gün, bir ormanda Kali, Bilge ile tanıştı.

Bilge bağdaş kurmuş, avuçlarını birbirine bitişirmiştir:
Bir deri bir kemik kalmıştı; bedeni ölü yakma yerine döşe-
nen odunlar kadar kuruydu. Genç mi ihtiyar mı olduğu bel-
li değildi. Her şeyi gören gözleri, kapalı gözkapaklarının
arasından zar zor seçiliyordu. Etrafında ışıktan bir hale
vardı. Kali, içinin derinliklerinde büyük bir huzurun doğ-
duğunu hissetti. Dünyaların durduğu, canlıların bağışlan-
dığı, hayatın da ölüm gibi bir fazlalık, bir yararsızlık olacağı
sonsuz mutluluk gününü, her şeyin hiçliğe doğru çekilip
eriyerek dağılıp yiteceği o zamanı sezinledi. Az önce kavra-
yıp anlamış olduğu, belki de içinde tohumunu taşıdığı bu
katışksız hiçlik, gelecekte beklenen bir çocuk gibi titredi
içinde.

Yüce Merhametler Ustası, yolcuyu kutsamak için elini
kaldırdı.

— Onca saf olan başım şu iğrençliklerle dolu bedene
yamandı, dedi Kali; iğrençliklere kenetlendim. Hem istiyor,
hem istemiyorum; hem acı çekiyor, hem zevk alıyorum. Ya-
şamaktan tiksiniyorum, ölümden korkuyorum.

— Hepimiz eksikliyiz, dedi Bilge. Hepimiz, kırıntılar,
gölgeler, içi kof hortlaklarız. Biz süregelen yüzyıllar boyu

hep ağlarmış gibi, zevk alırmış gibi yaptık.

— Ben İndra göğünde tanrıçaydım, dedi fahişe.

— Ama nesnelere zincirinden şimdikinden daha çok kurtulmuş değildin ve elmas bedeninin şimdiki et ve çamur bedeninden daha çok korunmuş değildi felaketlerden. Bedbaht kadın, yollarda böyle lekelenmiş yürürken, biçimi olmayan şeye varmak şimdi daha kolay belki.

— Bezdim, diye yanıtladı tanrıça.

— Arzu, sana arzulamanın boşuna olduğunu öğretti, dedi Bilge. Şimdi de pişmanlık, pişmanlık duymanın fayda etmediğini söylüyor. Sen, birer parçası olduğumuz Yanılgı; Sen, kusursuzluğun içinde kendiliğinden bilinçlenen kusurlu güzel; Sen, ille de ölümsüz olmayan Gazap... Sabret.

MARKO KRALİYEVIÇ'İN SONU

Dayanılmaz mavilikteki gökyüzünü çan sesleri kaplamıştı. İmansız yörelerin sınırında yer alan bu ülkede çanlar, zangoçlarının ve birazdan toprağa verilecek olan ölünün hıristiyanlığını yüksek perdeden kanıtlamak istermişcesine, başka yerlere oranla çok daha keskin ve güçlüydüler. Ama aşağıda, dar avluların gölgelik tarafında çömelmiş adamların yaşadığı beyaz şehirde, bu ses, çığlıklara, çağırmalara, kuzu melemelerine, at kişnemelerine, eşek anırmalarına, –bazen de kadınların ruhunu az önce teskin etmiş olan ölü için okudukları dualara, mırıltılara, ya da topluca tutulan bu yası pek umursamayan bir meczubun kahkahalarına karışmış biçimiyle duyuluyordu yalnızca. Kalaycı mahallesinde çekiç darbeleri çan seslerini bastırıyordu. İhtiyar Stevan elindeki ibriğin boğazı üzerinde tok sesli küçük çekiç darbeleriyle özenle çalışırken, ansızın, kapı boşluğunu örten kumaşın ucundan tutularak kaldırıldığını fark etti. Biten bir öğle vaktinin batmaya yaklaşan güneşi sıcaklıkla birlikte loş dükkâna daha da yayıldı. Arkadaşı Andrev kendi evine girermiş gibi içeri girdi ve küçük halının üstüne bağdaş kurarak oturdu.

– Marko'nun öldüğünü biliyor musun? Ordan geliyorum da... diye girdi söze.

– Müşterilerim öldüğünü söylediler; diye cevap verdi ihtiyar elindeki çekici sallayarak. Madem anlatmak istiyorsun, ben çalışırken anlat bari.

– Marko'nun evinde, mutfakta çalışan bir dostum var. Bayram günlerinde sofraya hizmete çağırır beni. Esaslı lokma kapar insan orda.

İhtiyar, bakır ibriğin ağzını okşayarak,

– Bugün bayram değil ki, dedi.

— Tamam değil ama, Marko'nun evinde her zaman iyi yemek yenir; iş günlerinde, hatta perhiz günlerinde bile iyi yenir. Sofrada hep bir alay insan olur. Kosova'da ne kadar iyi dövüştüklerini anlatmaktan usanmayan topal ihtiyarlar vardır bir defa. Yalnız, bunlar, yıldan yıla, hatta mevsimden mevsime azalıyorlar. Marko, bugün, şişman tüccarlar, önemli kişiler, köy ağaları, dağlarda yaşayan adamlar çağırmişti yemeğe. –Dağlar dersen, Türkler'e öyle yakın ki, kayaların arasından akan şelalelerin bir kıyısından ötekine ok fırlatırsın... Yazın sular çekilince kan akar oralardan. Bugün, her yıl düzenlenen baskın için toplanmışlardı. At ve kocabaş hayvan için... Büyük tabaklarda acısı bol yemekler geldi sofraya. Ağır yemekler; eliyle tutamıyor insan, kayıyor, öylesine yağlı. Marko on kişinin yiyeceği yemeği yedi; bir o kadar da içki içti. Kahkahalar attı; yuvarladığı kadehlerin sayısını aşan yumruklar indirdi masaya. Aralarından iki kişi kavgaya tutuştukça da, “Rahat durun, ne oluyor orda,” diye bağıırıyordu.

“Biz uşaklar, bütün ellere ibrikle su getirmiş ve bütün parmakları bezle silip temizlemiştik ki, ana avluya bir sürü insan doluşmaya başladı. Artıkların dağıtıldığını, artığın artığının da köpeklere gittiğini şehirde herkes bilir. Çoğu, yanında, –küçük, olmadı büyük– bir bakraç ya da bir çanakla gelir. Ama hemen hemen hepsinin elinde en azından bir sepet bulunur. Marko üç aşağı beş yukarı hepsini tanıyordu. Yüzleri ve isimleri hatırlamakta ve uygun ismi uygun surata oturtmakta onun üstüne yoktur. İçlerinden koltuk değnekli bir adamla Konstantin Bey'e karşı birlikte çarpıştıkları günlerden konuştu. Kör bir kitaracıya, kendisi gençken adamın onun şerefine söylemiş olduğu bir baladın ilk dizesini mırıldandı. Çirkin ve yaşlı bir kadını çenesinden yakalayıp, bir zamanlar yatmış olduklarını hatırlattı. Arada bir de, tabağın birinden bir parça koyun eti alarak, orada bulunanlardan birine, “Ye!” diyordu... Uzatmayalım, her günküden pek farkı yoktu olanların.

“Derken, kendini ansızın, bir sıranın üzerine oturup ayaklarını da yere sarkıtmış olan kısa boylu bir ihtiyarın önünde buldu.

“ – Ya sen, diye seslendi; sen niye getirmediñ çanağını? Hem senin adını pek çıkaramadım ben.

“ – Kimi öyle, kimi böyle çağırır beni, dedi kısa boylu ihtiyar. Adımın önemi yok.

“ – Yüzünü de çıkaramadım, dedi Marko. Herkese benzer bir halin var da ondan belki... Yabancıları sevmem ben. Ne de dilenmeyen dilencileri... Ya Türkler için casusluk yapıyorsan!..

“ – Kimisi hep gözetlediğimi söyler. Ama yanılıyorlar: İnsanlar istediklerini yapsın, karışmam.

“ – Ben de istediğimi yapmayı seviyorum, diye haykırdı Marko. Suratın hoşuma gitmiyor. Çek git, hadi!

“Ve sıradan aşağı yuvarlamak istiyormuşçasına ihtiyarın ayağına tekme attı. Fakat kısa boylu ihtiyar adam taştan oyulmuştu adeta. Ya da hayır: Herhangi bir insandan daha sağlam görünmüyordu aslında; lime lime olmuş paçavralar içinden sarkan ayakları yere değmeden sallanıp duruyordu, sanki Marko ona hiç dokunmamış gibi...

“Marko, yerinden kaldırmak için ihtiyarın omzuna yapıştığında değişen bir şey olmadı. İhtiyarın başı sallanmaya başlamıştı.

“Yüzü kıpkırmızı kesilen Marko:

“ – Kalk da erkek gibi dövüş, diye bağırdı.

“Kısa boylu ihtiyar yerinden kalktı. Gerçekten kısa boyluydu; boyu Marko'nun omzuna geliyordu. Hiçbir şey söylemeden, hiçbir şey yapmadan öylece durdu kaldı. Marko'nun yumrukları adama isabet etmiyordu sanki, oysa elleri kan içindeydi.

“ – Siz, diye bağırdı Marko adamlarına, siz karışmayın. Bu benden başka kimseyi ilgilendirmez.

“Oysa, soluk soluğa kalmıştı. Birden tökezledi, boş bir çuval gibi yere yığıldı. İhtiyar olduğu yerde duruyordu, bak yemin ediyorum, inan bana.

“ – Kötü bir düşünüş bu Marko, dedi ihtiyar. Bir daha doğrulamayacaksın. Bunu başlamadan önce de biliyordun sanırım.

“ – Ama Türkler’e karşı hazırladığımız o baskın var; üstelik hazır, cepte keklik; diye karşılık verdi, yerde yatan Marko. Ama sen öyle diyorsan öyledir, elden ne gelir...”

“ – Türkler’e karşı mı, Türkler için mi, diye sordu kısa boylu ihtiyar. Bazen bir taraftan öbürüne geçtiğini bilmiyorum sanma.

“Can çekişen Marko:

“ – Gönlünü çelmeye çalıştığım kız bunu söylediğinde, sağ kolunu kestim onun. Yine aynı neden yüzünden, –bana söz verdikleri halde– boğdurttuğum mahkûmlar oldu. Ama yalnız kötülük yoktur dünyada... Din adamlarına, yoksullara verdim ben; yardım ettim...”

“ – Hesap yapmaya kalkışayım deme, dedi ona ihtiyar. Hesap yapmak için ya çok geç kalmış, ya da çok acele etmiş olur insan. Bu söylediğim hep böyledir... Ceketimi başının altına koyayım, bırak; toprağa dönerken acı çekmeyesin fazla.

“Ceketini verdi ve dediğini yaptı. Hepimiz şaşkınlıktan suspus olmuştuk. Onu yakalayacak halimiz kalmamıştı. Hem, düşünülecek olursa, bir şey de yapmamıştı ki, niye yakalayalım... Ardına kadar açılmış olan kapılara doğru yürüdü. Biraz kamburlaşmış sırtıyla artık büsbütün bir dilenci, –ama hiçbir şey istemeyen bir dilenci– andırıyordu. Kapı eşiğinde zincirle bağlı iki köpek durur. Elini, kötü bir köpek olan Büyük Siyah’ın başına koydu. Büyük Siyah, dişlerini göstermedi. Artık Marko’nun öldüğünü anladığımızdan olacak, hepimiz uzaklara giden ihtiyarı görebilmek için giriş kapısına çevirmiştik yüzümüzü. Bilirsin, dışarıda yol, iki tepenin arasından önce biraz yükselerek, sonra inerek, sonra yine yükselerek dümdüz uzanır. İhtiyar, çoktan uzaklaşmıştı. Üstünde baldırlarını döven poturu, rüzgârın şişirdiği gömleğiyle ayaklarını hafifçe sürüyerek toz içinden yürüyen bir adam görüyorduk. Yaşına göre oldukça hızlı yürüyordu. Başının üstündeki bomboş gökyüzünde bir yaban kazı sürüsü vardı.”

CORNELIUS BERG'İN HÜZNÜ

Cornelius Berg, Amsterdam'a döner dönmez hana yerleşmişti. Ödeme vakti gelince taşınarak sık sık han değiştirirdi. Hâlâ ara sıra küçük portreler, ısmarlama tablolar, zaman kaldıkça şurda burda acemi resimseverler için küçük çıplaklar yapıyor, sokaklarda dolaşıp bir dükkân tabelası işi çıksın diye fırsat kolluyordu. Ama ne yazık ki elleri titriyor, gözlüklerine gitgide daha güçlü camlar taktırması gerekiyordu. Tadına İtalya'da vardığı şarap bir yandan, tütün öbür yandan, övünmeyi sürdürdüğü el becerisini yavaş yavaş öldürüyorlardı. Gücenip öfkeleniyor, işi teslim etmeyi reddediyor, fiyat üstüne fiyat bindirip yaptıklarını bozuyor, böylece her işi savsaklayıp tehlikeye atıyordu.

Bir zamanlar birlikte çıraklık yapmış olduğu Rembrandt'ın eski öğrencilerinin, yolculuklarını anlatır umuduyla ona içki ısmarladıkları bir sarhoş vicdanı gibi dumanlı kahve köşelerinde vakit öldürüyordu. Ama güneşin tozuyla örtülü ülkeleri, fırçalarıyla boya kutularını eskittiği o ülkeleri, gelecek tasarıları kurduğu günlerdeki belirginlikleriyle hatırlayamıyordu; ve gençlik döneminde tavernalarda hizmet eden kızları gülmekten kırıp geçiren o kaba saba fıkralar aklına gelmiyordu artık. Bir zamanların gürültücü Cornelius'unu tanımış olanlar, şimdi onu böyle somurtur gördükçe şaşırıyorlardı. Artık yalnızca sarhoşken açılır olmuştu ağzı: Anlaşılması imkânsız nutuklar çekiyordu. Yüzünü duvardan yana çevirerek oturuyor, iğrendiğini söylediği halkı görmemek için şapkasını gözlerine indiriyordu. Uzun zaman Roma'da bir tavan arasında gözlerden uzak yaşamış olan portre ressamı yaşlı Cornelius, hep insan yüzlerini incelemişti. Öfke dolu bir umursamazlıkla yüz çeviriyordu şimdi insanlardan. İnsana benzedikleri için hay-

van resmi yapmayı sevmediğini söylemeye kadar vardırdı işi.

Hiçbir zaman sahip çıkmamış olduğu o azıcık yeteneği yitirdikçe sanki deha kazanıyordu. Dağınık çatı katında şövalesinin önüne yerleşip yanına az bulunur cinsten pahalı bir meyve koyuyor, tuval üzerinde tıpkısını yapmayı amaçladığı meyve, parlaklığını yitirir diye acele ediyordu. Bazen basit bir kap, bazen de meyve kabukları çiziyordu. Sarımsı bir ışık doluyordu odaya. Yağmur çekine çekine süzülüyordu camlardan. Etrafı nem kaplıyordu. Nem örtüsü portakalın pütürlü küresini sarıp, odanın fazlaca gıcırdayan tahtalarını kabartıyor, bakır kabın rengi gitgide siyaha çalıyordu. Zaten çok geçmeden fırçalarını dinlenmeye bırakıyordu Cornelius. Eskiden ısmarlama yaptığı resimleri –uzanmış yatan Venüs’leri, drapeli kadınlarla çıplak çocukları kutsayan İsa’ları– çizerken onca becerikli olan parmakları artık uyuşmuşlardı. Gökyüzünü buğulandıran ve gökyüzüne sinen çift kat fon rengini tuval üzerinde bulmayı reddediyorlardı şimdi. Biçimsizleşmiş elleri resmini yapamadıkları nesnelere dokunurlarken sevecenlikle ürperiyor, titriyorlardı. Amsterdam’ın bu hüzünlü sokağında, günbatımının alacasına bürünen Anio Nehri’nin kıyılarından daha güzel olmakla birlikte, ıssız ve insana fazlaca kutsal gelen kırağı yağmış, kırlar hayâl ediyordu. Sefaletten kendine pay çıkarıp şişinen bu ihtiyarın kalbi su toplamış gibiydi. Üstelik, şurada burada acınacak yapıtlar çırpıştıran Cornelius Berg, kurduğu düşler açısından Rembrandt’tan hiç de geri kalmıyordu.

Ailesinden hayatta kalan bazı kişilerle bir daha görüşmek istememişti. Kimi akrabaları onu tanımaz olmuş, kimileri de böyle biri yokmuş gibi davranmayı yeğlemişti. Ona selam vermeyi sürdüren tek insan Haarlem Belediye Başkanı’ydı.

Kilise duvarlarının tahta aksamına kopya resimleme işine layık görüldüğü bu temiz ve aydınlık şehirde bütün bahar çalıştı durdu. Akşam, işi bitince, rastlantısız bir hayatın

tekdüzeliği içinde yavaş yavaş sersemleyerek kendini bir hizmetçi kadının sıcak bakımına teslim etmiş, tek başına yaşayan ve sanatla ilgili şeylerden hiç anlamayan bu yaşlı Başkan'ın evine gitmekten alamaz olmuştu kendini. Boyalı tahtadan bahçe kapısını açar, lale meraklısı dostunu, kanalın yanındaki küçük bahçede, çiçekler arasında kendisini bekler bulurdu. Cornelius bu paha biçilmez soğanlara pek meraklı olmamakla birlikte, en ufak biçim ayrıntılarını, en küçük renk ayrımlarını fark etmekte pek ustaydı. Yaşlı Başkan'ın kendisini sadece yeni bir tür konusunda fikir danışmak için çağırdığını biliyordu. Beyazları, mavileri, eflâ-tun ve pembeleri Cornelius'tan başka kimse bunca kelime zenginliğiyle anlatamazdı. Yağlı, kara topraktan dimdik, ince, soylu çiçekler boy atmıştı. Kokuları olmayan bu çiçeklerin üzerinde topraktan gelen nemli bir koku vardı. Yaşlı Başkan, dizlerinin üstüne bir saksı oturtur, bir insanın belini kavrar gibi, çiçeğin sapını iki parmağının arasına alır, büyük bir sessizlik içinde bu kırılğan güzelliklere hayran kalmak zorunda bırakırdı insanı. Pek konuşmazlardı: Cornelius görüşünü bir baş sallamasıyla bildirirdi. O gün Başkan her zamankinden farklı bir marifet gösterebildiği için pek mutluydu. Beyaz, ebruli lalenin üzerinde bir süseninkini andıran ince çizgiler vardı. Başkan dikkatle inceleyerek saksıyı ellerinin arasında döndürmeye başlamıştı. Yere bırakırken,

— Tanrı büyük ressam, dedi.

Cornelius Berg hiç cevap vermedi. Yumuşak başlı yaşlı adam tekrarladı:

— Tanrı evrenin ressamıdır.

Cornelius Berg gözlerini bir kanaldan bir çiçekten yana çeviriyordu. Bu kurşuni ayna, tuğla duvarlardan, bahçe tarhlarından ve kadınların yıkadıkları çarşaflardan başka hiçbir şey yansıtmıyordu. Ama artık her şeyden usanmış olan yaşlı serseri, kanala dalgın dalgın bakarken bütün hayatını seyreder gibiydi. Uzun yolculuklarında gözüne çarpmış olan bazı yüz çizgilerini, pasaklı Doğu'yu, hırpani

Güney'i, yüzlerdeki cimrilik, aptallık ve yırtıcılık ifadelerini, sefil kulübeleri, utanç verici hastalıkları, meyhane kapılarındaki bıçak kavgalarını, rehincilerin donuk suratlarını ve modeli Frédérique Gerritsdochter'in Freibourg Tıp Okulu anatomi masası üzerinde uzanmış yatan yağlı ve güzel vücudunu yeniden görür gibi oluyordu. Sonra bir anısını hatırladı: Birleşik Eyaletler Sefiri için birkaç sultan portresi yapmaya gitmiş olduğu İstanbul'da paşalardan birinin başlıca gururu ve sevinci olan bir lale bahçesinin güzelliğini seyretme fırsatı bulmuştu bir seferinde. Paşa, ömürleri kısa süren bu çiçeklerden yapılma haremın ölümsüzleştirilmesi işini Cornelius'a vermişti. Mermer bir avluda, bir araya toplanmış laleler o renk cümbüşünün türküsünü hışırtılarla, kırılıp dökülmelerle söylemişlerdi. Şadırvanlı havuzda bir kuş ötmüştü; servilerin tepeleri göğün solgun maviliğini yarıp delmek istercesine kıpırdaşmışlardı. Ama efendisinin izniyle yabancıya bütün bu güzellikleri gösteren kölenin bir gözü kördü, ve yeni kör olan bu gözün üzerinde sinekler doluşuyordu. Cornelius ansızın gözlüklerini çıkararak,

— Tanrı evrenin ressamıdır.

Sonra da, sesini alçaltarak büyük bir acıyla,

— Tanrı'nın kendisini manzara resmi yapmakla sınırlamamış olması ne büyük talihsizliktir Başkan Bey, dedi.

YAZARIN NOTU

Doğu Öyküleri'nin bu yeni baskısı tamamen biçeme dayalı çok sayıda düzeltiye karşın, 1938'de ilk kez yayınlanan Doğu Öyküleri'nden özde farklı değil. Yalnızca, Boynu Vurulan Kali başlıklı öykünün sonuç bölümü, -o da, bu efsaneden ayrı düşünülemez bazı fizikötesi görüşleri daha bir belirgin kılmak için- yeniden yazıldı. Bu görüşler olmadan, Batılı tarzda işlendiğinde öykü, "yumuşak başlı bir Hindistan" olup çıkıyordu. Bir başka öykü, Kremlin Mahpusları, -ki eski bir Slav efsanesini modern bir tarzda yeniden yorumlamayı amaçlayan çok eski bir çalışmadır- herhangi bir düzeltiyi hak edemeyecek kadar eskimiş olduğu anlaşıldığından kitaptan çıkarıldı.

Geri kalan on öyküden (öyküleri oluşturan malzeme çeşitliliğine Masal ve Öyküler başlığı belki daha uygun düşecekti) dördü, otantik efsane ve masalların, az ya da çok özgürce geliştirdiğim yeniden yazımlarıdır. Wang-Fo Nasıl Kurtuldu, eski bir Çin kissasından esinlenir; Ölü Kadının Sütü ile Marko'nun Gülümseyişi ortaçağ Balkan baladlarından kaynaklanır. Boynu Vurulan Kali, çok zengin bir Hindu mitosundan türemiştir. Aynı mitos, tamamen ayrı bir yorumlanışla, Goethe'ye Tanrı ve Hintli Çengi'yi (Le Dieu et La Bayadère); Thomas Mann'a ise Değişen Kafalar'ı (Les têtes transposées) esinlemiştir. Öte yandan, Ne-reus Kızları'nı Seven Adam ile Dul Afrodisyas'ın (ilk baskıda Kızıl Şef) çıkış noktaları, günümüz Yunanistan'ının -ya da kaleme alınışlarının 1932-37 yıllarına rastladığı düşünülürse, daha çok dünün Yunanistan'ının-hurafeleriyle güncel olaylarıdır. Bunların tersine, Kırlangıçlar Meryemi, yazarın eski Atina'nın kırlarındaki küçük bir kilisenin adını anlatmak arzusundan kaynaklanan kişisel bir fantezidir. Prens Genci'nin Son Aşkı'ndaki kişilerle öykünün çerçevesi, bir efsaneden değil, geçmişin önemli bir edebi metninden, Murazaki Şikibu'nun çok görkemli

bir Asya Don Juanı'nı anlattığı altı-yedi ciltlik romanı, Genci Monogotari'den alınmıştır. Ancak çok kişisel titizlikle kahramanının ölümünü, –tabir yerindeyse– bir çeşit “hasıraltı eden” Murazaki, Genci'nin dul kalınca dünyadan el etek çekmeye karar verdiği bölümden, kendi ölümünün oldu bittiye dönüştüğü bölüme geçer. Okuduğunuz öykünün amacı, bu boşluğu doldurmak olmasa da, bu epilogun Murazaki'nin kendisi tarafından kaleme alındığında nasıl sonuçlanacağını hiç olmazsa tasarlamaktır.

Uzun yıllardır yazmayı düşündüğüm Marko Kraliyeviç'in Sonu öyküsü 1978'de yazıldı. Öykünün çıkış noktası, kahramanın, gizemli, alegorik ve sıradan bir yolcunun kollarında can verişini aktaran bir Sırp baladıdır. Ama sonradan üzerinde sık sık yeniden düşündüğüm bu öyküyü nerede okudum, ya da nerede duydum, bilemiyorum. Elimdeki aynı türden birkaç metinde de bulamıyorum. Bu metinlerde, Marko Kraliyeviç'in ölümünün pek çok çeşitlenmesi var ama, bu yok. Cornelius Berg'in Hüznü (eski metinde Cornelius Berg'in Lâleleri) bugün de bitmemiş olan bir romanın sonuç bölümü için düşünülmüştü. Sanatçının İstanbul'a yaptığı küçük yolculukla ilgili iki kısa anıştırma (ki bu anıştırmalardan biri öyküye yeni eklenmiştir) dışında hiç de Doğulu sayılamayacak olan bu metin, kendinden önceki öykülerin tamamen dışında kalmaktadır. Ama kendi yapıtının içinde yitip kendi yapıtının içinde kurtulan o büyük Çinli ressamın karşısına, kendi yapıtı önünde kara düşüncelere dalan bu Rembrandt çağdaşını çıkarma zevkinden kendimi alamadım.

Bibliyografi meraklıları için hatırlatalım: Boynu Vurulan Kali, 1928 yılında, “La Revue Européenne” de; Wang-Fo Nasıl Kurtuldu ve Prens Genci'nin Son Aşkı, 1936 ve 1937 yıllarında, “La Revue de Paris” de; yine 1936, 1937 yıllarında, Marko'nun Gülümseyişi ile Ölü Kadının Sütü “Nouvelles Littéraires” de, Nereus Kızları'nı Seven Adam, “La Revue de France” da çıkmıştı. Marko Kraliyeviç'in Sonu ise 1978'de, “La Nouvelle Revue Française”de yayınlandı.

Biz gençken bu kitabı tekrar tekrar okuduk. Başucu kitabımız yaptık. Ernesto Sabato'nun *Tünel*'i, Italo Calvino'nun *Görünmez Kentler*'i neyse, *Doğu Öyküleri* de oydu bizim için. Bir şölen. Düzyazı sevmeyen dostlarımız bile önünde saygıyla dururlardı bu kitabın. Yourcenar, efsanevî isim. Bu kitap, efsanevî bir kitap. Çeşitli divanları Bulak baskılarıyla karşılaştıran ve şiir deyince, açıyorum eskileri okuyorum diyen en yakın arkadaşım, adını vermeyeyim, *Doğu Öyküleri* deyince sadece mutluluktan havalara uçardı. Tabii, çevirmenin payı büyüktü bu durumda. Hür Yümer, okuyup okuyabileceğimiz en güzel çevirilerden birini hediye etmişti Türkçeye. Herhangi bir okur, mesela, "Wang-Fo Nasıl Kurtuldu" başlıklı ilk öyküyü okuduğunda, hakikaten selamlayacaktır edebiyatın gücünü. Güzelin niye güzel olduğunu açıklamakta zorlanırsınız genelde. Ben de anlatamazdım eskiden bu kitabın niye güzel olduğunu. Şimdi biliyorum: Yaratıcılığın, yeni bir şey yapmanın yani *poiesis*'in en has örneği bu. Uzun müddet de aşılabilecek türden değil. Güzel, bu. Tam da bu. Başdöndürücü.

LY

ÖYKÜ

15. - TL